Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 61 (9807). ● 1990 йил 28 март ● чоршанба ● Баҳоси 3 тийин.

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессияси ўз ишини давом эттирмоқда

КПСС янги Уставининг лойиҳаси КПСС Марказий Комитетининг Пленумида муҳокама қилиниб, принцип жиҳатдан маъқулланганлиги газетхонларга маълум. Пленумнинг топшириғига биноан, бўлиб ўтган мунозара якунларига мувофиқ таҳрир комиссияси ва Марказий Комитет Сиёсий бюроси Устав лойиҳасини пухта ишлаб чиқиб, бу ҳужжатни КПСС Марказий Комитети аъзоларига, шунингдек республика, ўлка ва область партия комитетларининг секретарларига юборди. Улардан тушган мулоҳазалар эътиборга олинди ва КПСС Устави лойиҳаси ялпи муҳокама учун эълон қилинмоқда.

ЛОЙИҲА

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ УСТАВИ

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси — ўзини ўзи бошқарадиган ижтимоий-сиёсий ташкилот, маслакдош коммунистларнинг ихтиёрий бирлашмаси. У Маркс, Энгельс, Ленин ғояларини ижодий ривожлантиришга асосланиб, коммунистик истиқболни кўзлаб, мамлакатда инсонпарвар, демократик социализм қуришни, байналмилалчилик, умумбашарий қадриятларни қарор топтиришни ўзига мақсад қилиб қўяди. КПСС ишчилар синфи, барча меҳнаткашларнинг танлаб олган социалистик йўлига таянади, халқнинг манфаатларини ифодалайди ва ҳимоя қилади, кўп миллатли совет жамиятини ўзининг сиёсий ҳаракат дастури негизида жипслаштиришга интилади.

I.

КПССга АЪЗОЛИК

1. 18 ёшга тўлган, партия Программаси ва Уставини эътироф этувчи, унинг ташкилотларидан бирида ишловчи ва аъзолик бадалларини тўлаб турувчи СССРнинг ҳар бир граждани КПСС аъзоси бўла олади.

2. Партиянинг ҳамма аъзолари тенг ҳуқуқлидир. Улар: партиянинг ички ва ташқи сиёсати, партия турмушининг ички масалаларини ўртага қўйиш ва эркин муҳокама қилиш, қарорларни ишлаб чиқишда қатнашиш, барча поғоналардаги партия органларини сайлаш ва уларга сайланиш ҳамда уларнинг ишини назорат қилиш, ҳар қандай партия органини, ҳар қандай коммунистни, эгаллаб турган мавқеидан қатъи назар, танқид қилиш, ҳар қандай партия идорасига ариза ва таклифлар билан мурожаат қилиш ҳамда ўз мурожаатининг моҳияти юзасидан жавоб олиш, ўз фаолияти ёки хулқ-атвори тўғрисидаги масала муҳокама қилинаётганида партия органи ишида қатнашиш ҳуқуқига эгадир.

КПССга аъзолик коммунистга афзаллик бермайди ҳамда гражданлик ҳуқуқлари ва эркинликларини чекламайди. У, фаолияти СССР Конституцияси асосига қурилган ва социалистик ғояга зид келмайдиган жамоат ташкилотлари ва ҳаракатлари ишида қатнашишга ҳақлидир. КПСС аъзоси бошқа сиёсий партияларга аъзо бўлиши мумкин эмас.

3. КПСС аъзосининг вазифаси партиянинг жамиятдаги авангардлик позицияларини таъминлаш учун курашиш, унинг сиёсий йўлини меҳнат коллективларида ва аҳоли орасида, давлат, кооператив ва жамоат ташкилотларида изчиллик билан ўтказиш, партия қарорларини бажариш, коммунистик ғояларни қаттиқ туриб ҳимоя қилиш ва тарғиб этиш, қонунийликка ва ижтимоий аҳлоқ нормаларига оғишмай риоя этиш намунасини кўрсатишдан иборат.

4. КПСС аъзолигига якка тартибда, демократик асосда ва ошкора қабул қилинади. КПСС аъзолигига қабул қилиш тўғрисидаги қарорни бошланғич партия ташкилоти ўзининг очиқ йиғилишида чиқаради. Йиғилишнинг қарори узил-кесилдир. КПССда ягона партия билети бўлади, партия аъзоларини ҳисобга олиш тартибини КПСС Марказий Комитети белгилаб беради.

Камида 40 йил партия стажига эга бўлган КПСС аъзосига унинг партиядаги узоқ вақт фаол ишлаганини эътиборга олиб, бошланғич партия ташкилотининг район, шаҳар партия комитети томонидан тасдиқланадиган қарори билан «КПСС ветерани» фахрий унвони берилади.

5. Партияга доғ туширадиган, унинг Устави талабларига мувофиқ келмайдиган феъл-атвори учун партия аъзоси КПССдан чиқарилганидан кейин бошланғич партия ташкилотининг ёки юқори партия органининг қарорига биноан КПССга аъзолик тўхтатилади. Суд томонидан жавобгарликка тортиладиган жиноят қилишда айбдор деб топилган партия аъзоси ҳукм қонуний кучга кирганидан кейин КПССдан чиқарилиши лозим.

Партия аъзосининг КПССдан ихтиёрий чиқиш тўғрисидаги аризасига биноан партияга аъзолик тўхтатилиши мумкин, бу ариза бошланғич партия ташкилотида кўриб чиқилади.

КПСС аъзолигига қабул қилиш пайтида ва партиядан чиқариш пайтида, агар йиғилишда ҳозир бўлганларнинг камида учдан икки қисми, мазкур ташкилот ҳисобида турганларнинг ярмидан кўпроғи қарорни ёқлаб овоз берган тақдирда, бу қарор ҳақиқий деб ҳисобланади.

Сайлаб қўйилган партия органи таркибига кирувчи КПСС аъзосини партиядан чиқариш тўғрисидаги масала у ҳисобда турган ёки уни мазкур органга тавсия қилган бошланғич партия ташкилотида кўриб чиқилади. Бошланғич партия ташкилотининг фикрини эътиборга олиб ва унинг вакили иштирокида бу масала сайлаб қўйилган органнинг пленумида мажлисда ҳозир бўлганлар овозларининг учдан икки қисмидан иборат ва унинг аъзоларининг ярмидан кўпроғини ташкил этадиган кўпчилик билан ҳал этилади.

Партиядан чиқарилган киши бир йил давомида, вазият ўзгарган тақдирда эса истаган вақтида партиянинг назорат-тафтиш органларига шикоят аризаси беришга ҳақлидир. Шикоят аризаси тушган кундан бошлаб кўпи билан икки ой ичида кўриб чиқилади.

Партия интизоми ва ахлоқ-одобини бузганлик учун партия аъзоларига нисбатан ўртоқларча танқид, танбеҳ бериш ёки ҳайфсан эълон қилиш тарзида партиявий тарбия ва таъсир чоралари қўлланилиши мумкин.

II.

ПАРТИЯ ИЧКИ ДЕМОКРАТИЯСИ

6. КПСС ғоявий бирлик ва партиявий ўртоқлик асосида, ўзини ўзи бошқариш принциплари негизида яшайди ва ишлайди, бу принциплар партиялилар оммасининг ҳокимиятини, партия ички муносабатларининг ҳар томонлама демократизмини коммунистларнинг онгли интизоми ва уюшқоқлиги билан бирга қўшади.

Партияда фикрларни изҳор этиш эркинлиги, турли қарашлар ва ҳаракат дастурларини таққослаш, ошкора танқид ва ўз-ўзини танқид таъминланади. Айрим ташкилотлар, КПСС доирасида умуман партия ва мамлакат турмушининг долзарб масалалари юзасидан мунозаралар ва референдумлар ўтказилиши, уларнинг якунлари юзасидан тегишли қарорлар қабул қилиниши мумкин.

7. Партия ташкилотлари ўзларининг ички турмуши ва фаолияти қурилишда мустақилдирлар. Уларнинг қарорлари КПССнинг Программавий мақсадларига ва Устав нормаларига зид бўлмаса, юқори органлар томонидан бекор қилиниши мумкин эмас, шахсий ишларга оид қарорлар бундан мустаснодир.

8. Партия ташкилотлари ва комитетларининг иши демократия усулларида ўтказилади, субъективчилик ва якка ҳокимиятчиликни истисно қиладиган коллективчилик негизларига қурилади. Қарорларни ишлаб чиқиш ва қабул этишдаги коллегиаллик коммунистларнинг шу қарорларни бажариш учун шахсий масъулияти билан бирга қўшиб олиб борилади.

Партия органлари ишнинг асосий йўналишлари юзасидан доимий комиссиялар тузадилар, шунингдек муваққат комиссиялар ва ишчи группаларини ташкил этадилар, коммунистларни ва бошқа гражданларни штатсиз асосда ўз фаолиятига жалб қилишнинг бошқа усулларидан фойдаланадилар.

9. Партия ташкилотлари раҳбар органлари ва уларнинг аппарати ошкора ишлаб, партия қарорларига биноан партия йиғилишлари, конференциялари, съездларининг, комитетлар ва бюролар мажлисларининг ошкора тарзда ўтишини, уларда партия матбуотининг иштирокини таъминлайдилар, ўз фаолияти ҳақида оммавий ахборот воситалари орқали ва бошқа йўллар билан коммунистлар ва партиясизларни мунтазам хабардор қилиб турадилар. Коммунист ўз бошланғич партия ташкилоти бюроси ёки парткомининг мажлисида ҳозир бўлишга ҳақлидир. Сайлаб қўйилган партия органининг аъзолари ўзига қарашли органларнинг, шу жумладан партия комитети бюросининг мажлисларида бемалол иштирок этиш, шунингдек партком ва унинг аппарати ихтиёридаги ҳужжатлардан фойдаланиш ҳуқуқига эгадир.

10. Партиядаги ҳамма раҳбар органлар сайлаб қўйилади. Улар номзодларни кенг муҳокама қилиш ва коммунистларнинг фикрини имкони борича кўпроқ ҳисобга олиш шароитида, асосан муқобиллик негизида, яширин овоз бериш йўли билан сайланади.

Партия аъзолари сайловда истаганча номзод, шу жумладан ўз номзодини кўрсатиш ҳуқуқига эгадирлар. Овоз бериш ҳар бир номзод бўйича алоҳида-алоҳида ўтказилади. Бошқа номзодларга нисбатан энг кўп овоз, йиғилишда қатнашган КПСС аъзолари, конференция, съезд делегатлари, партия комитетининг ёки сайлаб қўйилган бошқа органнинг аъзолари овозлари ярмидан ортиғини олган номзодлар сайланган ҳисобланади.

Делегатлар номзодини кўрсатиш ва сайлашда коммунистлар юқори партия органлари таркибига номзодлар юзасидан таклифлар киритадилар, бу таклифлар шу органларни тузадиган конференция, съезд томонидан кўриб чиқилади.

(Давоми иккинчи бетда).

АЛОҲИДА КИТОБЧА ҚИЛИБ ЧИҚАРИЛДИ

«СССР Президенти М. С. Горбачевнинг 1990 йил 15 мартда халқ депутатлари навбатдан ташқари учинчи Съездида сўзлаган нутқи» алоҳида китобча қилиб нашр этилди.

Китобчани Сиёсий адабиёт нашриёти чиқарди ва у «Красний пролетарий» босмахонасида босилди.

(ТАСС).

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлиси тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

27 март куни ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессияси ўз ишини давом эттирди. Мажлисни Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси М. И. Иброҳимов очди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ш. Р. Мирсаидов республика ҳукуматининг янги составн юзасидан таклифлар киритди. Олий Совет ушбу таклифларни доимий комиссияларда дастлабки тарзда муҳокама этиш учун топширишга қарор қилди.

Шундан сўнг Ш. Р. Мирсаидов ҳукуматнинг келгусидаги фаолият программаси ва Ўзбекистон ССРнинг иқтисодий мустақиллигини шакллантиришнинг асосий йўналишлари тўғрисида маъруза қилди.

Маъруза юзасидан бўлган музокараларда Ўзбекистон ССР халқ депутатлари Б. М. Маҳмудов, А. Х. Тожиев, Т. Б. Режапов, Б. Қ. Алиев, Э. Н. Хўжаев, С. Умаров, А. А. Қаландаров, Э. Т. Шайхов, В. А. Паттаев, В. Н. Сигедин, С. Т. Жўраева, М. О. Қобилов, Х. Э. Бердиев, Т. П. Хидиров, З. Иброҳимова, Т. Р. Қиличов, В. И. Криворучко, И. Юсупов, Т. Зоҳидбоева, Қ. Ҳалимбетов, С. Тошпўлатов, В. С. Содиқов сўзга чиқдилар.

Олий Совет Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг маърузаси юзасидан қарорлар ишлаб чиқиш билан шуғулланувчи таҳрир комиссиясини тузди.

Олий Совет Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримовнинг тавсиясига мувофиқ Р. А. Хачатуровни Ўзбекистон ССР Давлат бош ҳакими этиб тайинлади.

Олий Совет Ш. З. Уразаевни Ўзбекистон ССР Конституцион назорат комитетининг Раиси этиб сайлади.

Сессияда Ўзбекистон ССР Олий Советн доимий комиссияларининг аъзолари тасдиқланди.

28 март куни сессия ўз ишини давом эттиради.

Суратларни сессиядаги махсус фотомухбиримиз В. МОЛГАЧЕВ олган.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг қарори

ЎЗБЕКИСТОН ССР КОНСТИТУЦИОН НАЗОРАТ КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Олий Совети **қарор қилади:**

1. Ўртоқ Шавкат Закариевич Уразаев Ўзбекистон ССР Конституцион назорат комитетининг Раиси этиб сайлансин.

2. Ўзбекистон ССР Конституцион назорат комитетининг Раиси Ўзбекистон ССР Олий Советининг навбатдаги сессиясига Ўзбекистон ССР Конституцион назорат комитетининг Раис ўринбосарини ва Ўзбекистон ССР Конституциясида кўзда тутилган миқдорда, бунга Қорақалпоғистон АССР вакили ҳам киради, аъзоларини сайлаш тўғрисида таклиф киритсин.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси
М. ИБРОҲИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1990 йил 27 март.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг қарори

ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ БОШ ҲАКАМИНИ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети **қарор қилади:**

Ўртоқ Роберт Альбертович Хачатуров Ўзбекистон ССР Давлат бош ҳаками этиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси
М. ИБРОҲИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1990 йил 27 март.

Ўзбекистон ССР Президентининг матбуот конференцияси

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов 27 март куни матбуот конференциясини ўтказди. У журналистларнинг кўпдан-кўп саволларига жавоб берди.

(ЎзТАГ).

● Бизнинг суҳбат

АСОСИЙ МАҚСАД: ХАЛҚ МАНФААТИ

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессияси давом этмоқда. Жумҳуриятимизнинг биринчи Президенти сайлангунча, депутатлар мажлиснинг кун тартибини муҳокама қилдилар, тегишли қонун-қоидага кўра, Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси, унинг ўринбосарини сайладилар. Доимий комиссиялар тўғрисидаги масала муҳокама қилинди, икки муқобил номзодни овозга қўйиш йўли билан Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси сайланди. Эътиборга сазовор томони шуки, кун тартибидаги масалалар муҳокамаси қизғин баҳс-мунозаралар билан ўтмоқда, депутатлар у ҳақда алоҳида манфаатдорлик билан фикр юритмоқдалар. Буни қуйидаги депутатларнинг мухбиримиз билан суҳбатдаги сўзларидан ҳам билса бўлади.

ТАДБИРЛАР ИЖРОСИ ЎЗИМИЗГА БОҒЛИҚ

Ҳошимжон ТЕШАБОЕВ, Андижон паррандачилик бирлашмаси директори.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг ушбу сессиясини олдингиларига қиёслаш қийин. Демократияни қарор топтириш йўлида олға қараб дадил қадам қўйилганлиги кўриниб турибди. Кун тартибидаги масалалар очиқ-ошкора муҳокама қилинмоқда.

Табиийки, сессияда Олий Совет доимий комиссиялари раислари, жумҳурият Министрлар Советининг Раисини сайлаш жараёнида жумҳуриятимиз халқи учун оғир дард бўлиб келаётган анчагина муаммоларнинг ҳал қилиш йўллари айтилди. Улардан бири ишсизликка қарши кураш масаласидир. Бу айниқса, бизнинг Андижон областимиз учун характерлидир. Сессияда иш ўринлари ташкил этишнинг қатор имкониятлари тилга олинди. Келгусида иш билан банд бўлмаган кишилар учун нафақалар белгилаш ҳақида ҳам айтилдики, бу партия ва ҳукуматимиз оддий кишилар ҳақида астойдил қайғураётганлигини кўрсатади.

Аммо, менингча, иш ўринларини кўпайтириш, уни ташкил этиш билан ҳамма, ҳар бир корхона, хўжалик ҳам астойдил шуғулланиши керак. Паррандачилик бирлашмамизда кейинги вақтда бу масалага эътиборни кучайтирдик. Мавжуд имкониятлардан фойдаланиб, ёрдамчи ишлаб чиқаришлар ташкил этмоқдамиз. Оҳак цехи қурдик, асфальт цехи қурилишини бошламоқчимиз. Натижада ҳозирдаёқ юзлаб киши ишга жалб этилди. Биз бу йўналишдаги фаолиятимизни бундан кейин ҳам давом эттираверамиз.

●

ТОШ-ТОРОЗИ БИР ҚУЙИЛСА

Садирали УМАРОВ, Фарғона вилоятининг Ленинград ноҳиясидаги Ҳамза Ҳакимзода номли совхоз ишчиси.

Пахта яккаҳокимлигига барҳам берилмоқда. Жумҳуриятимиз бу йил 1989 йилдагига нисбатан камроқ тола тайёрлаши планлаштирилди. Шунга яраша пахта экиладиган ер майдонларининг бир қисми бошқа экинларга ажратилаётир. Сессияда ана шу ҳақда маълум қилинди.

Аммо, ён дафтаримдаги қайдлар қишлоқда ҳали қилиниши керак бўлган ишлар кўп эканлигини кўрсатмоқда. Пахта майдонларининг камайтирилиши алмашлаб экишга, ернинг унумдорлигини ошириш тадбирларини ўтказишга имкон бериши керак. Бунинг учун бу имтиёздан барча хўжаликлар баб-баравар манфаатдор бўлиши лозим эмасми?

Амалда-чи? Амалда ҳар доим ҳам, ақл билан иш қилинаётгани йўқ. Жумҳуриятимизда экин майдонларининг учдан икки қисмига яқинини пахта банд этиб турибди. Фарғона вилоятида бўлса, ернинг 67 фоизига чигит қадаляпти, Ленинград ноҳиямизда бу кўрсаткич 69, бизнинг Ҳамза Ҳакимзода номли совхозда 74,2 фоизни ташкил этмоқда. Бундан қандай натижа келиб чиқяпти. Хўжалигимизда бошқа тармоқлар, хусусан, чорвачилик ривожланмаётир.

Демоқчиманки, пахта яккаҳокимлигини тугатиш йўлида бошланган хайрли иш ҳар бир колхоз ёки совхозда ҳам ўз аксини топиши керак. Шунда унинг самараларидан барча баробар баҳраманд бўлади. Янги сайланган ҳукумат раҳбарлари бу нарсага эътиборни кучайтирсалар керак, албатта.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ УСТАВИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Район, районларга бўлинмаган шаҳар ва округ партия конференцияларига делегатлар бошланғич партия ташкилотларида сайланади. Шаҳар ва округ (районларга бўлинган), область, ўлка конференцияларига, Иттифоқдош республикалар Компартияларининг съездларига, КПСС съездига делегатлар сайлаш бошланғич партия ташкилотлари томонидан албатта номзодлар кўрсатилиб, одатда коммунистларнинг бевосита овоз бериши йўли билан ўтказилади. Сайлов тартибини тегишли партия комитети муайян территория коммунистларининг камида ярми ёқлаб чиққан таклифлар асосида белгилайди. Шу мақсадда референдум ёки сўров ўтказилиши мумкин.

11. Партияда райкомдан бошлаб юқоригача сайлаб қўйиладиган барча шахслар бир лавозимнинг ўзига сурункасига икки мартадан ортиқ сайланмайдилар. Партиянинг сайлаб қўйиладиган органлари таркиби ташкилот аъзолари учдан бир қисмининг талабига биноан ёки сайлаб қўйилган органнинг айрим ёки барча аъзолари ихтиёрий истеъфога чиқиши тўғрисидаги аризасига биноан уларнинг ваколат муддати тугашидан аввал янгиланиши ёки тўла-тўкис қайта сайланиши мумкин.

Район, шаҳар, округ, область, ўлка партия комитетларининг, Иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг биринчи секретарлари, КПСС Раиси ва унинг ўринбосарлари тегишли конференция ва съездларда сайланади. Овоз бериш бюллетенига исталганча номзодлар киритилади. Шу билан бирга мазкур мансабдор шахсларни келгусида муддатидан аввал қайта сайлаш тартиби белгилаб қўйилади.

12. Партия комитетлари ўз партия ташкилотларига ва юқори органларга ҳисоб бериб турадилар. Партия комитетларининг бюролари ҳар йили пленумларда, партия комитетлари ва партия бюролари эса бошланғич ва цех партия ташкилотларининг йиғилишларида ҳисоб бериб турадилар. Партия сайлаб қўйилган органининг ҳар бир аъзоси ўз иши ҳақида уни сайлаган ёки тавсия этган партия ташкилотлари олдида ҳисоб бериб туради.

13. Қарорлар қабул қилишда партия ташкилотлари ва комитетлари ҳамма фикр-мулоҳазаларини кўриб чиқишга мажбурдирлар. Озчилик ўз позициясини ҳимоя қилиш, ўзининг алоҳида фикрини протоколларда қайд эттириш, баҳсли масалаларни ўз ташкилотида такрор кўриб чиқишни талаб қилиш ёки бу масалаларни юқори органлар олдига қўйиш ҳуқуқига эгадир. Шу билан бирга кўпчилик томонидан қабул этилган қарор ҳамма учун мажбурийдир.

Партия комитетларининг ижроия органлари (президиум, бюро)да фикр бир жойдан чиқмаган тақдирда, қарор лойиҳаси такрор муҳокамага қўйилади ва овозларнинг камида учдан икки қисмидан иборат кўпчилик овоз билан қабул қилинади.

Партия органларининг қарорлари қуйи ташкилотлар учун мажбурийдир. Қуйи ташкилотлар бу қарорларнинг амал қилишини тўхтатмай, юқори партия идораларига мурожаат этиб, улар хусусида баҳс юритишлари мумкин.

14. Партиянинг сайлаб қўйилган раҳбар органлари ўзларига бўйсунадиган иш аппаратини тузадилар, бу аппарат асосан таҳлил, прогноз-социология ва маслаҳат тарзида уларнинг фаолиятига хизмат қилади. Партия аппарати сайлаб қўйилган орган томонидан бошланғич партия ташкилотларининг йиғилишларида муҳокама қилинган тавсиялар асосида тузилади. Партия аппаратининг ходимларига меҳнат қонунлари жорий этилади.

15. Бошланғич партия ташкилотлари ва партия комитетлари партиянинг кадрлар сиёсатини амалга ошириб, коммунистларни ва партиясизларни давлат, хўжалик, жамоат фаолиятининг аниқ соҳаларига тавсия этадилар. Улар сиёсий усуллар билан иш кўриб, ўзлари тавсия этган кишиларнинг тегишли лавозимларга сайланишига ёки тайинланишига ҳаракат қиладилар, уларни қўллаб-қувватлайдилар, коммунистларнинг иши ҳақидаги ҳисоботларини тинглайдилар, шу аснода чиқарилган хулосалар ва берилган тавсияларни ошкор этадилар.

16. Партия ташкилотлари давлат қонунларига биноан ўз маблағларига ёки бошқа ташкилотлар билан биргаликда газета ва журналлар, бюллетенлар, ташвиқот, маълумот-ахборот материаллари ва бошқа материалларни нашр этиш, тегишли редакцияларни ташкил этиш, шунингдек телевидение ва радиоэшиттириш студияларини тузиш ҳуқуқига эгадирлар. Партиянинг оммавий ахборот воситалари партия комитетларининг раҳбарлигида ишлайдилар, партия комитетлари оммавий ахборот воситаларининг раҳбарларини тасдиқлайдилар. «Правда» газетасининг бош муҳаррири КПСС Марказий Комитетининг Пленумида тасдиқланади.

III.

ПАРТИЯНИНГ ТАШКИЛИЙ ТУЗИЛИШИ

17. КПСС ишлаб чиқариш ва территориал белгиларга қараб демократик марказчилик қоидаси асосига қурилади ва бошланғич, район, шаҳар, округ, область, ўлка партия ташкилотларидан, Иттифоқдош республикаларнинг Компартияларидан иборат қилиб тузилади. Муайян территория коммунистларини бирлаштирувчи партия ташкилоти унинг таркибига кирувчи ташкилотларга нисбатан юқори ташкилот ҳисобланади.

Зарур ҳолларда партия ташкилотлари секретарларининг кенгашлари, партия клублари, назарий семинарлар, мунозара марказлари ва партиявий ишнинг бошқа шакллари вужудга келтирилиши ва ишлаши мумкин, улар коммунистларни муайян соҳалар ва муаммолар бўйича бирлаштиради. Улар КПССнинг программавий йўл-йўриқларига асосланиб турли масалаларни муҳокама қилади, шу масалалар юзасидан ўз позицияларини ишлаб чиқади, ҳар қандай даражадаги партия комитетларининг муҳокамасига таклифлар ва лойиҳалар киритади.

КПССда партия программавий мақсадларига мос келмайдиган ўзининг ички ташкилоти ва интизомига, ғоявий йўл-йўриқларига эга бўлган фракциялар тузилишига йўл қўйилмайди.

ПАРТИЯНИНГ БОШЛАНҒИЧ ТАШКИЛОТЛАРИ

18. Бошланғич ташкилотлар партиянинг негизидир. Улар партия аъзолари ишлайдиган ёки яшайдиган жойда КПССнинг камида 3 аъзоси бўлган тақдирда тузилади.

Бошланғич партия ташкилоти ўз таркибида партия группалари ва цех ташкилотларини тузиши мумкин. Цех ташкилотларига аъзоларининг сонига қараб район, шаҳар партия комитетининг рухсати билан, КПССга аъзолик билан боғлиқ масалалар юзасидан бошланғич ташкилотлар ҳуқуқи берилади.

Ўз вазифаларини ва ўз фаолияти шароитларини эътиборга олиб, бошланғич партия ташкилотлари партияга қабул қилиш ва КПССга аъзоликни тўхтатиш, ўз тузилишини, иш йўналишлари ва усулларини, йиғилишлар ўтказиш даврийлиги ва тартибини, сиёсий тадбирларни, молиявий фаолиятни белгилаш масалаларини мустақил ҳал қиладилар, совет ва жамоат ташкилотлари билан ўзаро муносабатларни йўлга қўядилар.

Бошланғич партия ташкилотлари партия ғояларини, унинг қарорларини тарғиб қиладилар ва турмушга тадбиқ этадилар, ижтимоий адолат қоидасини қаттиқ туриб ҳимоя қиладилар, меҳнат коллективларида ва истиқомат жойларида сиёсий ҳамда ташкилотчилик ишини олиб борадилар, ўзини ўзи бошқаришнинг демократик воситаси орқали кадрларнинг фаолиятига, иқтисодий ва ижтимоий вазифаларнинг ҳал этилишига таъсир ўтказадилар.

Бошланғич партия ташкилотлари ҳар қандай партия органининг қарорига ўз муносабатини билдириш ҳуқуқига эгадирлар, партия органи бу муносабатга моҳият эътибори билан жавоб қайтариши шарт.

19. Умумий йиғилиш (конференция) бошланғич партия ташкилотининг олий органидир, у, башарти КПСС аъзоларининг (делегатларнинг) ярмидан кўпроғи, ҳисобот ва сайловда эса камида учдан икки қисми ҳозир бўлган тақдирда ваколатли ҳисобланади.

Кундалик ишни юритиш учун йиғилиш (конференция) икки-уч йил муддатга ижроия орган — партия бюроси (комитети)ни ва унинг секретарини сайлайди. Коммунистлар 15 нафардан кам бўлган партия ташкилотларида йиғилиш белгилаб қўйган муддатда ва тартибда партия ташкилотининг секретари ва унинг ўринбосари, партия группаларида — партия группаси ташкилотчиси сайланади.

Бошланғич партия ташкилотининг секретари меҳнат коллективидаги ва унинг ташқарисидаги маъмурият, ўзини ўзи бошқарадиган органлар, жамоат ташкилотлари билан муносабатларда бошланғич партия ташкилоти номидан вакиллик қилади. Секретарни коллективдан ишдан бўшатиш тўғрисидаги масала партия йиғилишида (конференция)да кўриб чиқилиши лозим.

20. Бошланғич партия ташкилотларининг фаолиятини, жумладан маош олиб ишлайдиган ходимларни пул билан таъминлаш учун аъзолик бадалларидан тушган маблағларнинг 50 фоизигача бўлган қисмидан фойдаланиш ҳуқуқи берилади.

ПАРТИЯНИНГ РАЙОН, ШАҲАР, ОКРУГ, ОБЛАСТЬ ВА ЎЛКА ТАШКИЛОТЛАРИ

21. Бошланғич партия ташкилотларини бевосита бирлаштирадиган район ва шаҳар партия ташкилотлари партиянинг таянч тузилма бўғинидир. Йирик шаҳарлардаги район ташкилотлари шаҳар партия ташкилотларига бирлашишлари мумкин.

Конференция район, шаҳар партия ташкилотининг олий органидир. Конференция беш йил муддатга район, шаҳар партия комитетини, шунингдек назорат-тафтиш комиссиясини сайлайди. Партия комитетининг қарорига биноан ёки коммунистларнинг камида учдан бир қисмини бирлаштирадиган бошланғич ташкилотларнинг талабига мувофиқ навбатдан ташқари партия конференцияси чақирилади.

Район, шаҳар партия комитети бошланғич партия ташкилотларининг фикрларини эътиборга олиб, район, шаҳар комитетининг бюросини, секретарларини сайлайди, ўз аппаратини, моддий-молиявий базасини вужудга келтиради. Район, шаҳар комитети бошланғич партия ташкилотларини рўйхатга олади, уларга зарур ёрдам беради, коммунистларни ҳисобга олиб боради.

Район, шаҳар партия комитетлари бошланғич партия ташкилотларининг фаолиятини мувофиқлаштириб ва йўналтириб турадилар, уларнинг омма билан алоқасини мустаҳкамлашга кўмаклашадилар, улар билан биргаликда партия сиёсати ва қарорларини тушунтирадилар, меҳнат коллективларида ва гражданларнинг истиқомат жойларида бу қарорларни амалга ошириш ишини ташкил этадилар, аниқ ижтимоий-иқтисодий, маданий муаммоларни ва бошқа муаммоларни жамоатчилик муҳокамасига қўядилар, уларнинг ҳал қилинишига кўмаклашадилар.

22. Ўлка, область, округ партия ташкилотлари партия сиёсатини ишлаб чиқишда қатнашадилар ҳамда ўлка, область, округ доирасида бу сиёсатни амалга ошириш ишларини ўтказадилар, юқори партия органларининг қарорлари ижросини уюштирадилар.

Партия конференцияси ўлка, область, округ партия ташкилотининг олий органидир. Конференция ўлка, область, округ партия комитетини, шунингдек назорат-тафтиш комиссиясини беш йил муддатга сайлайди. Навбатдан ташқари конференциялар тегишли комитетнинг қарорига мувофиқ ёки муайян ташкилот аъзолари умумий сонининг учдан бир қисми талабига биноан чақирилади.

Конференциялар, шунингдек партия комитетларининг заруратга қараб, лекин йилига кам деганда икки марта чақириладиган пленумлари региондаги сиёсий, миллий, ижтимоий, иқтисодий, экологик, маданий-маънавий муаммоларни ҳал этиш программаларини ишлаб чиқади ҳамда давлат ҳокимияти органлари ва аҳолига тақдим қилади. Уларда партия ички турмуши масалалари, кадрларга доир ишлар, партия ташкилотининг бюджети, ноширлик фаолияти масалалари кўриб чиқилади.

Ўлка, область, партия комитетлари ўз ташкилоти тузилиши масалаларини, шу жумладан район, шаҳар партия комитетларини ташкил этиш масалаларини мустақил ҳал қиладилар, энг катта бошланғич партия ташкилотларига КПСС аъзоларини ҳисобга олиш масалаларида район партия комитети ҳуқуқини берадилар.

Ўлка, область ва округ партия комитетларининг бюролари, секретарлари тегишли пленумларда сайланади.

23. Район, шаҳар, округ, область ва ўлка партия ташкилотларининг назорат-тафтиш комиссиялари ўз бюросини, камида беш йиллик партия стажига эга бўлган комиссия раисини сайлайдилар. Назорат-тафтиш комиссиялари партия интизомини мустаҳкамлаш, коммунистларнинг партиявий ахлоқ-одоб нормаларига риоя қилишлари билан боғлиқ масалаларни ҳал қиладилар, партия аъзоларининг шикоят, аризаларини кўриб чиқадилар, партия бюджети ижросини назорат қиладилар. Назорат-тафтиш комиссияси район, шаҳар, округ, область ва ўлка партия конференцияси томонидан тасдиқланадиган низомга мувофиқ ишлайди.

ИТТИФОҚДОШ РЕСПУБЛИКАЛАРНИНГ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЛАРИ

24. Иттифоқдош республикаларнинг Коммунистик партиялари КПСС Программаси ва Устави доирасида мустақилдирлар. Улар ўз программавий ва норматив ҳужжатларини ишлаб чиқадилар, ана шу ҳужжатларга мувофиқ равишда ташкилий, кадрларга доир, нoширлик ва молия-хўжалик масалаларини ҳал қиладилар, республикаларнинг давлат қурилиши, ижтимоий-иқтисодий ва маданий тараққиёти соҳасидаги сиёсий йўлни ўтказадилар, гражданларни сиёсий жиҳатдан бирлаштириш, миллий ва байналмилал манфаатларни бирга қўшиб олиб бориш учун курашадилар, байналмилал онгни тарбиялайдилар. Иттифоқдош республикаларнинг Компартиялари бошқа партиялар, шу жумладан чет эл партиялари ва жамоат ҳаракатлари билан алоқа боғлайдилар.

КПСС Марказий Комитети Президиуми ва комиссияларининг Иттифоқдош республикалар Компартияларига тааллуқли принципиал қарорлари уларнинг мухтор вакиллари иштирокида кўриб чиқилади. Қабул қилинган қарорга қўшилмаган тақдирда Иттифоқдош республика Компартияси Марказий Комитети баҳсли масалаларни муҳокама қилиш учун КПСС Марказий Комитетининг Пленумини чақиришни талаб қилишга ҳақлидир.

25. Иттифоқдош республика Коммунистик партиясининг съезди унинг олий органидир. Навбатдаги съезд камида ҳар беш йилда бир марта чақирилади. Съезд сиёсий йўлни белгилаб беради, Марказий Комитетнинг, назорат-тафтиш комиссиясининг ҳисоботларини муҳокама қилади, ана шу органларнинг янги таркибини сайлайди, назорат-тафтиш комиссияси тўғрисидаги низомни тасдиқлайди, шунингдек КПСС олий органлари таркибига республика Компартиясидан номзодларни тавсия қилади. Съездлар оралиғидаги даврда республика партия конференциялари чақирилиши мумкин.

СССР ҚУРОЛЛИ КУЧЛАРИДАГИ КПСС ТАШКИЛОТЛАРИ

26. СССР Қуролли Кучларидаги партия ташкилотларининг фаолияти КПСС Устави ҳамда КПСС Марказий Комитети томонидан тасдиқланадиган ҳужжатлар асосида қурилади.

СССР Қуролли Кучларидаги партиявий ишга раҳбарлик партия органлари ва бошланғич партия ташкилотлари орқали амалга оширилади. Партия комитетлари ва бошланғич партия ташкилотлари вазифаларни ҳарбий кенгашлар, командирлар ва сиёсий органлар билан мустаҳкам ҳамкорликда ҳал қиладилар. Улар ҳарбий коллективларнинг турмуши ва фаолиятига ўз таъсирларини армия сафларидаги коммунистлар орқали ўтказадилар. СССР Қуролли Кучларидаги партия олий органи КПСС Марказий Комитетининг комиссияси ҳуқуқида иш олиб боради.

Қуролли Кучлар сафларидаги коммунистлар территориал партия ташкилотларининг раҳбар органлари таркибига сайлашлари ва сайланишлари мумкин. Район, шаҳар, округ, область, ўлка партия конференцияларига, Иттифоқдош республикалар Компартияларининг съездларига делегатлар тегишли партия комитетлари томонидан белгилаб бериладиган вакиллик нормаларига мувофиқ ҳарбий қисмлар ва қўшилмаларнинг партия конференцияларида сайланади.

КПСС съездига ва Бутуниттифоқ партия конференциясига армия ва флот партия ташкилотларидан делегатлар ҳарбий округлар, қўшинлар группалари, флотлар, қўшилмалар, Қуролли Кучларнинг турлари партия конференцияларида сайланади.

ИЗОҲ: Давлат хавфсизлиги комитети қўшинларида, ички ва темир йўл қўшинларида партиявий иш Қуролли Кучлардаги каби уюштирилади.

IV.

КПССнинг ЮҚОРИ ОРГАНЛАРИ

27. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг съезди унинг олий органидир. Навбатдаги съездлар КПСС Марказий Комитети томонидан камида ҳар беш йилда бир марта чақирилади. Марказий Комитетнинг съезд чақириш тўғрисидаги қарори, кун тартиби ва вакиллик нормаси съездга камида уч ой қолганда эълон қилинади. Марказий Комитет съезд муҳокамасига қўйиладиган асосий масалаларга доир тезисларни матбуотда эълон қилади.

КПССнинг навбатдан ташқари съезди Марказий Комитет томонидан ўз ташаббуси билан ёки коммунистлар умумий сонининг камида учдан бир қисмини бирлаштирган партия ташкилотларининг талабига мувофиқ чақирилади. Съезд икки ой муддат ичида чақирилади ва барча партия аъзоларининг камида ярми вакил юборган тақдирда ҳақиқий ҳисобланади.

Марказий Комитет навбатдан ташқари съездни чақирмаган тақдирда уни ўтказишни талаб қилган ташкилотлар навбатдан ташқари съездни чақириш юзасидан партия Марказий Комитети ҳуқуқларига эга бўладиган ташкилий комитетни тузишлари мумкин.

28. КПСС съезди:

— Марказий Комитетнинг ва Марказий назорат-тафтиш комиссиясининг ҳисоботларини тинглайди, бу ҳисоботлар юзасидан қарорлар қабул қилади;

— партия Программаси ва Уставини қабул қилади, уларни қайта кўриб чиқади ва ўзгартиради;

— партия қурилиши, мафкуравий фаолият, КПССнинг ички ва ташқи сиёсати соҳасида партия йўлини белгилаб беради;

— КПСС Раиси ва унинг ўринбосарларини сайлайди ва айни пайтда уларни КПСС Марказий Комитети аъзолигига сайлайди;

— КПСС Марказий Комитетини ва Марказий назорат-тафтиш комиссиясини сайлайди.

29. КПСС Марказий Комитети съездлар оралиғидаги даврда заруратга қараб, партия сиёсати ва амалий фаолиятининг долзарб масалаларини муҳокама қилиш учун КПСС Бутуниттифоқ конференциясини чақиради.

Конференция КПСС Марказий Комитети ва Марказий назорат-тафтиш комиссиясининг иши ҳақидаги ҳисоботларини тинглашга, уларнинг таркибини қисман (съездлар оралиғидаги даврда учдан бир қисмигача) қайта сайлашга, КПСС Программавий ҳужжатлари доирасида партия учун мажбурий бўлган бошқа қарорларни қабул қилишга, партия Уставига ўзгартишлар киритишга ҳақлидир.

Бутуниттифоқ партия конференциясига делегатлар КПСС съездига белгилангандек тартибда сайланади.

30. Съездлар оралиғидаги даврда партия фаолиятига КПСС Марказий Комитети раҳбарлик қилади.

КПСС Марказий Комитети:

— КПСС съездлари ва конференцияларининг қарорлари амалда бажарилишини ташкил этади;

— ички ва ташқи сиёсат мазмунига доир таклифларни ишлаб чиқиб, уларни СССР халқ депутатлари Съездларига ва СССР Олий Советига тақдим этади;

— КПССнинг кадрларга доир сиёсатини амалга оширади;

— партия муассасаларини, корхоналарини тузади ва уларнинг фаолиятини назорат қилиб боради;

— бошқа партиялар билан алоқаларда КПСС номидан вакиллик қилади.

31. Марказий Комитет Пленумлар оралиғидаги даврда сиёсий ва ташкилий масалаларни ҳал қилиш учун ўз таркибидан КПСС Марказий Комитети Президиумини сайлайди. Президиумнинг неча кишидан иборат бўлишини КПСС съезди тасдиқлайди. КПСС Раиси ва унинг ўринбосарлари, Иттифоқдош республикалар Компартияларининг раҳбарлари ҳам лавозимларига кўра Марказий Комитет Президиумига кирадилар.

КПСС Марказий Комитетининг Президиуми қарорларни ижро этиш учун ўз номидан партия ташкилотларига юборади. Президиум энг муҳим сиёсий масалаларга доир қарорларни тасдиқлаш учун КПСС Марказий Комитети Пленумига ҳавола қилади.

Марказий Комитет Президиуми КПСС Марказий Комитети Пленумига ўз фаолияти тўғрисида ҳар йили ҳисобот тақдим этади.

КПСС Марказий Комитетида унинг фаолияти асосий йўналишлари юзасидан доимий комиссиялар тузилади. Улар КПСС Марказий Комитети Пленумида Марказий Комитет аъзоларидан, шунингдек маслаҳатчи сифатида тасдиқланадиган бошқа коммунистлардан тузилади. Комиссияларга КПСС Марказий Комитети Пленуми томонидан сайланадиган КПСС Марказий Комитети секретарлари бошчилик қиладилар, бу комиссиялар ўз ваколатлари доирасида қарорлар қабул қилиш ҳуқуқига эгадирлар. КПСС Марказий Комитетида ва унинг комиссияларида доимий асосда ишловчи коммунистлар партия маблағидан маош оладилар.

Комиссияларнинг раҳбарларидан КПСС Марказий Комитетининг Секретариати тузилади. У Марказий Комитет комиссияларининг фаолиятини мувофиқлаштириб боради, партияда Марказий Комитет, унинг Президиуми ва комиссиялари қарорларининг ижросини ташкил этади, Марказий Комитет аппарати ишига раҳбарлик қилади.

Марказий Комитет Пленумлари оралиғидаги даврда унинг органлари ишига КПСС Раиси ва Раис ўринбосарлари раҳбарлик қиладилар.

32. КПСС Марказий назорат-тафтиш комиссияси ўз пленумида бюрони ва унинг камида ўн йиллик партия стажига эга бўлган ҳамраисларини сайлайди.

Марказий назорат-тафтиш комиссияси КПСС съезди тасдиқлайдиган низомга амал қилиб, партияда КПССнинг Программавий ҳужжатлари ва Уставини, партия съезди ва конференцияларининг қарорлари бажарилишини назорат қилади; партия интизоми аҳволини, партия ички турмуши қоидаларига ва партиявий ахлоқ-одобга риоя этилишини назорат қилади; КПСС бюджети ижросини ҳамда КПСС Марказий Комитети ва унинг муассасалари, корхоналари, нашриётлари молия-хўжалик фаолиятини тафтиш қилади; партия сафидан чиқариш масалаларига доир шикоят аризаларини кўриб чиқади.

33. КПСС Марказий Комитети ва КПСС Марказий назорат-тафтиш комиссияси йилига камида икки марта ялпи мажлис, зарур ҳолларда эса қўшма мажлислар ўтказадилар.

КПСС Марказий Комитетининг аъзолари КПСС Марказий назорат-тафтиш комиссияси пленумларининг ишида, Марказий назорат-тафтиш комиссиясининг аъзолари эса КПСС Марказий Комитети Пленумлари ишида маслаҳат овози ҳуқуқи билан қатнашишлари мумкин.

КПСС Марказий назорат-тафтиш комиссиясига сайланган коммунистлар партиянинг сайлаб қўйиладиган бошқа марказий органлари таркибига киритилиши мумкин эмас.

V.

СОВЕТЛАРДАГИ, ЖАМОАТ ТАШКИЛОТЛАРИ ВА ҲАРАКАТЛАРИДАГИ КОММУНИСТЛАР

34. КПСС, унинг барча ташкилотлари СССР Конституцияси ва совет қонунлари доирасида иш олиб боради. Партия ташкилотлари ва комитетлари ўз вазифаларининг давлат ва хўжалик идоралари вазифалари билан аралаштириб юборилишига йўл қўймайдилар, партиянинг сиёсий йўлини уларда ишлаётган коммунистлар орқали ўтказадилар.

Партия демократия ва ижтимоий адолат мавқеида турган барча жамоат кучлари билан ҳамкорлик қилади, социализмга ва Советларга зид миллатчи кучларга қарши курашади. У касаба союзлари, ёшлар, бошқа ижтимоий-сиёсий ташкилотлар ва оммавий ҳаракатлар билан ўз муносабатларини сиёсий ҳамкорлик ва шериклик, бошқача фикр-мулоҳазаларни ҳурмат қилиш принциплари асосига қуради.

35. Бошқа ижтимоий-сиёсий ташкилотлар каби КПСС ҳам эркин сайловларда ҳамда совет гражданларининг ўз иродасини баён қилишнинг бошқа шакллари орқали жамиятда сиёсий етакчилик учун курашаверади. Партия ташкилотлари ўз сайловолди ҳаракат дастурларини ишлаб чиқиб, эълон қиладилар. Халқ депутатлигига номзод қилиб кўрсатиш учун коммунистларни тавсия этадилар, уларга сайлов кампаниясини ташкил этишда ёрдам берадилар.

Партия ташкилотлари Конституция негизида ва унга мувофиқ равишда ҳаракат қилувчи бошқа жамоат ташкилотлари ва тузилмалари билан сайловолди битими тузиши, депутатликка улар кўрсатган КПСС аъзолари бўлмаган номзодларни қўллаб-қувватлаши мумкин.

Халқ депутатларининг Съездларида ва Советларининг сессияларида, коммунистлар бўлган жамоат ва кооператив ташкилотлари томонидан чақириладиган съездлар ва конференцияларда коммунистлар ўз фаолиятини мувофиқлаштириш ва партия таъсирини кучайтириш учун партия группаларига уюшадилар. Партия группалари совет қонунларига, тегишли партия комитетларининг қарорларига амал қиладилар.

36. Партия органлари ва бошланғич партия ташкилотлари ёшлар билан ишлашда ВЛКСМга ҳамда социалистик йўлни қўллаб-қувватловчи бошқа ёшлар ташкилотларига таянадилар, уларнинг ёшларни тарбиялаш соҳасидаги фаолиятига ҳар томонлама кўмаклашадилар, уларни КПССнинг ёшларга доир сиёсатини ишлаб чиқиш ва амалга оширишга жалб этадилар. Партия ва комсомол ташкилотларининг ўзаро муносабатлари ғоявий бирликка, ёшларнинг коммунистик иттифоқи ташкилий жиҳатдан мустақиллигини тан олишга, ўзаро ҳурмат ва ўртоқларча ишончга асосланади. Партия ВЛКСМни ўз сафларини тўлдириш учун энг яқин резерв деб ҳисоблайди.

VI.

ПАРТИЯНИНГ МУЛКИ ВА ПУЛ МАБЛАҒЛАРИ

37. КПСС ва унинг ташкилотлари фаолияти партия даромадлари ҳисобидан молиявий ва моддий-техникавий ресурслар билан таъминланади.

Партиянинг мулки ва пул маблағлари умумпартия бойлигидир. Иморатлар ва иншоотлар, партия нашриётлари уларнинг таркибидаги даврий нашрлар, босмахоналар, корхоналар мулки ва бошқа ўзга мулк билан биргаликда, шунингдек аъзолик бадалларидан, партия корхоналари даромадларидан ва бошқа тушумлардан таркиб топган пул маблағлари КПСС мулкчилик ҳуқуқининг объектларидир.

Партия бюджети, маҳаллий партия ташкилотларидан ажратмаларнинг нормативлари ҳамда маблағларни қайта тақсимлаш тартиби КПСС Марказий Комитети Пленумида тасдиқланади ва матбуотда эълон қилинади.

Партия аъзолари учун ҳар ойда тўланадиган аъзолик бадаллари қуйидаги миқдорда белгиланади:

Даромади 70 сўмгача бўлганда — 10 тийин
71 сўмдан — 100 сўмгача — 20 тийин
101 сўмдан — 150 сўмгача — 30 тийин
151 сўмдан — 200 сўмгача — 1 фоиз
201 сўмдан — 250 сўмгача — 1,5 фоиз
251 сўмдан — 300 сўмгача — 2 фоиз
301 сўмдан — 350 сўмгача — 2,5 фоиз
350 сўмдан ошганда — 3 фоиз

Ишлаётган коммунист пенсионерлар партия аъзолик бадалларини пенсиядан ва иш ҳақидан алоҳида-алоҳида тўлайдилар.

38. Иттифоқдош республикаларнинг Компартиялари, ўлка ва область партия ташкилотлари ўз бюджетини мустақил тасарруф этадилар, даромадларнинг ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтишга имкон берадиган даражада кўпайишига интиладилар, структура-штат ва молия масалаларини ҳал қиладилар, партия корхоналари ва муассасаларининг сиёсий иш манфаатларига ва совет қонунларига зид бўлмаган фойда келтирувчи хўжалик ва тижорат фаолияти рағбатлантирилади.

Маҳаллий партия ва назорат-тафтиш органлари коммунистларни партия бюджетининг аҳволи ва маблағларнинг сарфланиши тўғрисида мунтазам хабардор қилиб борадилар.

Наврўз

21 МАРТ. ДЎРМОН.

Пазандалик мусобақалари, янги тушган келинларнинг элга салом бериши ва албатта куй-қўшиқ, шеърхонлик, кексаларимизнинг қутловлари, — Оржоникидзе ноҳиясидаги «Қизил Ўзбекистон» жамоа хўжалиги Дўрмон қишлоғида бўлган наврўз сайлининг мухтасар тарихини мана шу сўзлар билан чизишимиз мумкин. Хўжалик идораси, маҳалла қўмиталарининг сайи ҳаракатлари билан уюштирилган байрам ҳамма нарсани кўзда тутган, ўйин-кулгу, хурсандчиликни ҳам, жамоа хўжалигини тузган, уни жумҳуриятимизга танитган оқсоқолларимиз, аяларимизнинг кўнглини олиш, уларга совғалар бериб, елкаларига тўнлар ёпишни ҳам. Буларнинг орасида бу йил 101 ёшга тўлган Саодат ая Тўхтаназарова, тўқсонга қадам қўяётган Ҳидоят ота Муродовлар ҳам бор эди. Ота элга сўзлаб, Наврўзнинг яна аввалгидек кутиб олинаётганлигидан хурсандлиги, фақат ҳозирги ёшларда ўша пайт ёшларидаги одоб ва назми ширинлик камлигини ва тарбиядаги мана шу заҳа еган жойни тўлдирмоқ жоизлигини айтдилар.

Р. ХУДОЁРОВ.

ОЛҚИШГА САЗОВОР БЎЛДИ

ЧИЛОНЗОР ноҳиясидаги А. Гайдар номли пионер ва ўқувчилар уйи Наврўз байрамининг мазмунли ва мароқли ўтишига катта ҳисса қўшди. Айниқса, сиёсий бўлим бошлиғи И. М. Трайберг ва методист Раъно Йўлдошева етакчилигида ноҳиядаги 114-, 138-, 162- ва 202-ўрта мактабларнинг пионер ва ўқувчилари иштирокида тайёрланган «Салом, Наврўз!» байрам томошаси кўпчиликка манзур бўлди. Ундан халқимизнинг бу қутлуғ айёми билан боғлиқ миллий урф-одатлари, расм-русумларини ифода этувчи қатор саҳналар ўрин олди. Кўклам кўкатларидан тансиқ таомлар тайёрланди, миллий спорт ўйинлари намойиш қилинди, гуллар кўргазмаси ташкил этилди.

Ноҳиянинг ишлаб чиқариш илғорлари ва маҳалла оқсоқоллари ёшларга халқимиз Наврўзни ўтмишда қандай нишонлагани ҳақида ҳикоя қилиб беришди. Болалар эса Навбаҳор, Бинафша, Дўл, Чақмоқ, Булут, Нўҳатполвон, Қуёнвой, Айиқполвон, Капалак сингари образларни гавдалантиришди. Шундан сўнг пионер ва ўқувчилар уйи қошида фаолият кўрсатаётган ёш рубобчилар ҳамда доирачилар ансамбллари ижросида шўх қўшиқ, куй ва рақслар намойиш этилди.

А. Гайдар номли пионер ва ўқувчилар уйининг мазкур томошаси «Ўзбекистон Ленин комсомолининг 40 йиллиги» номли боғдаги Наврўз сайлида ҳам ноҳия меҳнат аҳлининг олқишига сазовор бўлди.

Р. ҚУДРАТОВ.

ШОДИЁНАЛАР ДАВОМ ЭТМОҚДА

Бу йил илк бор кенг кўламда нишонланаётган Наврўз байрами сайиллари ҳамон давом этаётгани ҳақида редакциямизга кўплаб хабарлар келиб турибди. Телефон орқали маълум қилишларича, вилоятимизнинг кўплаб колхоз ва совхозлари, қишлоқ ва қўрғонларида, Тошкент шаҳрининг А. Икромов ноҳиясидаги Ғ. Ғулом, Чилонзор ноҳиясидаги 3-Чархикамолон, Бешёғоч даҳасидаги Гулистон, Космонавтлар катта кўчасидаги Ойбек маҳаллаларида, Кинофильмлар ижараси жумҳурият идорасида, Тошкентдаги электро-механика техникумида ва бошқа кўплаб жойларда ана шу қутлуғ айёмга бағишлаб турли тадбирлар ўтказилди.

Жамоатчи фотомухбиримиз Даврон Аҳмедов тасвирга тушириб келган ушбу суратларда эса малакали қурувчилар етиштириб чиқарувчи Тошкентдаги 12-ҳунар-техника билим юртида бўлиб ўтган кўклам сайли дақиқалари ўз аксини топган.

Билим юртида ташкил этилган Наврўз байрами ҳақиқий дўстлик ва қардошлик тантанасига айланиб кетди. Чунки уни тайёрлашда ва ўтказишда бу ерда таълим олаётган ҳамда сабоқ бераётган барча миллат вакиллари фаол иштирок этишди. Баҳорги гуллар билан безатилган билим юрти ҳовлисига барча жамулжам бўлди. Бу ерга ёзувчилар уюшмасидан шоирлар ташриф буюришди.

Шунингдек, ноҳиядаги Абдулла Қаҳҳор маданият уйининг «Ҳуррият», «Дурдона» ансамбллари ҳам сайил иштирокчилари хизматида бўлдилар. Қолаверса, байрамга талабаларнинг ўзлари ҳам жуда ранг-баранг программа тайёрлашганди. Куй ва қўшиқ, рақсларга бой ўтган ушбу қувноқ айём талабаларга ҳам, билим юрти ўқитувчиларига ҳам олам-олам шод-хуррамлик, хурсандчилик бахш этди.

У. ҲИКМАТОВ.

БИР КЕЛИБ-КЕТИНГ МАҲАЛЛАМИЗГА

Одамнинг ватани маҳалладан бошланади, дейдилар. Ҳақ гап. Агарда шу маҳалладаги одамларнинг кўнгли кўтарилса, дилига йўл топилса, руҳлантирилса куч-ғайратлари булоқдек жўш уриши, ажойиб ишларга қўл уришлари турган гап.

Киров ноҳиясидаги «Қизил деҳқон» маҳалласида бўлганимизда бунга тўла ишонч ҳосил қилдик. Аввало тепаликдаги сайхон ерга чиройли қилиб чойхона қурилганлиги заб иш бўлибди. Кексалар шу ерда гурунг қиладилар. Ёшлар билан мулоқотда бўладилар. Турли учрашувлар, кечалар ўтказилади.

Чойхонанинг ёнгинасидаги ялангликда эса Улуғ Ватан урушида қатнашган ва ҳалок бўлганларга ёдгорлик ўрнатилган. Уларнинг номлари мармар тахтачаларга зарҳал ҳарфлар билан ўйиб ёзилган. Шу ерда мангу олов ёниб турибди. Ёдгорлик ажойиб зиёратгоҳга айланган.

Чойхонадан чиқиб зиналар орқали пастга тушсангиз кўз ўнгингизда кўркам истироҳат боғи гавдаланади. Маҳалла аҳли уюштирган хашар, мутасаддиларнинг, оталиқ ташкилотларнинг ёрдами ва мадади билан барпо этилган бу истироҳат боғига Афғонистонда ҳалок бўлган байналмилал жангчи Шукрулло Мўминовнинг номини қўйишмоқчи.

Қисқа вақт ичида маҳалла боғи обод қилинди. Атрофи темир панжаралар билан ўралди. Ариқларга лотоклар ётқизилди. Кўчалар кенгайтирилди. Боғда болалар учун арғимчоқлар, бадан тарбия билан шуғулланиш учун қурилмалар ўрнатилди. Баҳор келиши билан боғ атрофига турли хил мевали кўчатлар, жумладан, ёнғоқ ва ўрик ўтқазилди. Кўплаб гул кўчатлари экилди. Бу ишларга маҳалланинг отахони, тажрибали боғбон Қодир Мўминов бошчилик қилди. Боғ атрофида янги озиқ-овқат магазини иш бошлади.

Маҳалла аҳли Наврўз байрамини ана шу боғ ичига тузалган дастурхон атрофида зўр хурсандчилик, кўтаринки кайфият билан ўтказди. «Orom», «Парвоз» ансамбллари, фольклор ансамбли, Тошкент давлат университетининг ҳаваскорлари, «Наштар» сатирик журналининг санъаткорлари ва бошқа кўпгина ансамбллар маҳалла аҳли хизматида бўлди. Иккита катта, ҳар бирининг сиғими 100 килолик дошқозонда ҳалим пиширилиб тарқатилди.

— Ҳали режаларимиз кўп, — дейди маҳалла комитетининг раиси Нурмуҳаммад Абзалов. — Тегишли ташкилотлар билан маслаҳатлашиб, бир қисмини эса хашар уюштириб марказда 320 ўринли болалар боғчаси, 1251 ўринли мактаб қурамиз. Сув қувурлари келтирилганига жуда кўп вақт бўлган. Шунинг учун бу қувурларни янгилашни ҳам режалаштириб қўйганмиз. Ҳамма хонадон радиолаштирилади.

Буни қаранг, илгариги бинойидек клуб, боғча бинолари маҳалла аҳли билан маслаҳатлашилмай кооперативларга сотиб юборилган экан. Биз юқорига мурожаат қилдик. Бу бинолар маҳаллага қайтариб берилиши керак ва биз, албатта, бунга эришамиз. Ахир маҳалламизда 675 хонадон бор. Уларда 5 минг аҳоли истиқомат қилади. Аҳолига ҳар жиҳатдан малакали хизмат кўрсатишимиз керак. Бу бизларнинг зиммамизга катта масъулият юклайди. Ҳозир маҳалладаги поликлиника 1700 кишига, шунингдек, ёнимиздаги 16—19 кварталларнинг аҳолисига хизмат қилмоқда. Кейинчалик бу поликлиника кенгайиши керак. Болалар поликлиникаси, хотин-қизлар консультациясини очишимиз зарур. Ана шунда аҳоли бу муассасаларга ҳар куни қатнаб даволанади. Бунинг учун узоққа боришнинг ҳожати қолмайди. Албатта, рисоладаги клуб керак. Бу клубда ёш техниклар бурчаги очилиши шарт.

Дарҳақиқат жамоатчилик — бу катта кучдир. Ҳозирги қайта қуриш даврида бу кучни аниқ мақсадларга йўналтириш ғоят муҳимдир. Маҳалла фаоллари ўз ишларида ана шу масалага катта аҳамият бераётганликлари ибратлидир.

Н. РИХСИЕВ.

АКС САДО

«ИНСОН ҚАДРИ»

31 ЯНВАРЬ 1990 ЙИЛ

ИНИМ Абдумутал, мақолани ўқидиму, ёшингиз олтмишдан кам бўлмаса керак деган хулосага келдим, демакки ҳаётнинг аччиқ-чучугини тотигансиз. Фарзанд кўриш орзусидаги изтиробли дамлар, нотаниш гўдакларни фарзандликка қабул қилганингиз, уларнинг беғубор қийқириқларидан завқланиб, қувонганларингизни тасаввур қилиб, шундай хулосага келдим: ўғлингиз Йўлдош болалик — эркалик қилиб сизни бироз ранжитган бўлиши мумкин. Ахир сиз отасиз, қариндошлар, маҳалла фаоллари, қўшнилар билан маслаҳатлашиб иш кўриш ўрнига уни кўчага ҳайдаб чиқаришингиз номуносиб чорадир. Улуғ Ватан уруши йилларини яхши эсласангиз керак. Уй бекалари Ватанимизнинг Ғарбий худудларидан кўчириб келтирилган фуқароларнинг миллатига, ёшига, жинсига қарамасдан ўз уйларидан бошпана берган. Ўша йилларда ҳукм сурган қаттиқ совуқ, озиқ-овқат танқислигига қарамай бисотида борини баҳам кўрган меҳридарё, инсонпарвар халқ вакили эканлигимизни наҳот унутган бўлсангиз?

Ҳозир фаровон ҳаётда ўз фарзандингизни мулк даъво қилиб, халқ судига арз қилишга мажбур этдингиз. Бу бағри кенг ўзбек номига иснод эмасми? Булардан хулоса чиқариб, ўғлингизни бағрингизга оларсиз. Ўшанда ватандошимиз Нодирабегимнинг:

Мақсад не эди, жаҳонга келдинг,
Кайфиятингни баён этиб кет

деган каломини ёдга олиб, амалда инсонийлик бурчимни адо этдим деб шод бўларсиз.

Мавлудахон! Сиз аёлсиз-онасиз, болаларга, набираларга меҳрибон бўлсангиз, уларнинг иззат ҳурматини албатта қозонасиз. Зеро, ҳурмат қилсанг, ҳурмат кўрасан деган гап бекорга айтилмаган.

Ҳаким МАВЛОНОВ,
Ўзбекистан ССР халқ маорифи аълочиси, меҳнат ветерани.

* * *

МАҚОЛАНИ ўқиб, Абдумуталнинг шунчалик пасткаш, виждонсизлигидан нафратландим. Ахир Йўлдошни ўз қарамоғингга ол деб, уни ҳеч ким мажбур қилмаган-ку!

Хўш, Йўлдошда нима айб: ўз туққан онаси бағрида ўсиб-улғаймаганими?

Она! Ахир сиз ўз фарзандингизни қандай қилиб ташлаб кетгансиз, болангиз ҳаётингизнинг давомчиси эди-ку. Мана энди у кимнинг қўлида ўсиб-улғайди, қандай кунларга қолиб кетди. Ўғлингизнинг шу кўйга тушишига авваламбор сиз айбдор эмасмисиз, сиз ўз фарзандингизни ташлаб кетиш билан бирга оналик номига доғ туширгансиз. Бир кимсанинг баландпарвоз гапларига учиб, фарзандни ташлаб кетиш инсофданми?

Оналар бор меҳри-
муҳаббати чексиздир уни
Оналар бор заҳар сочар
илонлар каби.

Фарида ҲОЛБОЕВА,
Оққўрғон ноҳияси.

* * *

МАҚОЛАНИ оиламиз даврасида ўқидик. Мен ҳам Абдумутал сингари олти йил фарзанд кўрмадим. Шифокорлар ноумид бўлманг деб кўнглимизни кўтаришарди. Улар айтганидек еттинчи йили қиз кўрдик. Қизимдан кейин яна тўрт фарзандлик бўлдик. Отамдан қолган жойда яшаяпмиз, Абдумутал ва унинг хотини кўнгли яримта Йўлдошга етказган маънавий зиёнларини сираям кечириб бўлмайди. Ундан ташқари, Йўлдош ва Эргашга аталган икки минг сўм пулни қайтариб олиши ўтиб кетган сурбетликнинг ўзгинаси-ку. Болаларни уйдан ҳайдаётганда уларнинг кўнгли оғримадими? Энди нима бўлгандаям, Йўлдош онласи билан ўз уйига киритилиши керак. Бизда ота мерос деган гап бор-ку, ахир. Йўлдош эса Абдумуталнинг қонуний фарзанди. Ҳақ қарор топишига умид боғлайман.

Абдулла ТОЛИПОВ,
Тошкент шаҳри.

* * *

РЕДАКЦИЯДАН. Шунингдек, бўстонлиқлик Ҳ. Йўлдошева, янгийўллик М. Деҳқонбоева, тошкентлик Г. Рустамовалар ҳам мақола юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини ёзиб юборишган.

АКС САДО

• Шу куннинг долзарб мавзусида

ЖИНОЯТЧИЛИКНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШДА УЮШҚОҚЛИК КЎРСАТАЙЛИК

Жамоатчи мухбиримиз Баҳодир ДАВЛАТОВ яқинда пойтахт вилояти ички ишлар бошқармаси бошлиғининг ўринбосари, милиция майори Турсунхон Худойберганов билан вилоятда болалар ва ўсмирлар ўртасидаги жиноятчиликнинг кўпайиб бораётганлиги ва бу иллатга қарши олиб борилаётган эҳтиёт чоралари тўғрисида суҳбатлашди.

— Турсунхон Айдарович, мана яқин-яқингача катта минбарларда тилга олинган профилактика хизмати вилоят ички ишлар бошқармасида ҳам йўлга қўйилди. Одатда тиббиётда «профилактика» сўзи бирон касалликнинг «олдини олиш» маъносида ишлатилади. Айтингчи, милиция фаолиятида бу сўзни қандай тушуниш мумкин. Бу хизмат соҳасининг вазифалари нима?

— Ички ишлар таркибида бундай хизмат илгари ҳам бўлган, аммо у жиноят-қидирув бўлимига бўйсунарди ва ҳаракат доиралари анчагина чекланган эди. Кейинчалик улар бутунлай йўқ қилиб юборилди. Лекин орадан ўтган вақт бу бўлимнинг зарур эканлигини кўрсатди.

Профилактика хизмати зиммасига фақат жиноятнинг олдини олиш вазифаси қўйилган эмас. Унинг ходимлари аҳоли ўртасида ҳуқуқбузарликнинг энг оддий кўринишларидан тортиб, то жиноят содир қилиб, очиқда жазо муддатини ўтаётганлар ахлоқини назорат қилиш, илгари судланиб ахлоқ тузатиш колонияларида жазо муддатларини ўтаб қайтганларга ҳаётда ўз ўрнини топиб олишга ёрдам беришгача бўлган турли вазифаларни бажарадилар. Участка милиция вакиллари, вояга етмаганлар билан ишлаш инспекцияларининг инспекторлари ҳам шу хизматнинг вакилларидир.

— Айтганингиздек, милициянинг профилактика хизмати кенг кўламли ва кўп қирралидир. Унинг фаолиятини битта суҳбат давомида қамраб олишнинг иложи йўқ. Шунинг учун ҳозир фақат болалар ва ўсмирлар ўртасида тартиббузарлик ва жиноятчиликнинг аҳволи ва унга қарши олиб борилаётган ишлар тўғрисида сўзлашсак.

— Бажонидил, бу масала бугунги кунда нафақат ички ишлар органлари, балки ота-оналар, ўқув юртлари ва қолаверса, кенг жамоатчилик олдида турган долзарб масалалардан биридир. Фикримнинг далили сифатида айрим рақамларни эслатиб ўтсам, 1989 йилнинг якуни бўйича пойтахт вилоятида болалар ва ўсмирлар томонидан 604 та жиноят содир қилинган, бу 1988 йилдагига нисбатан 62,4 фоиз кўпдир. Бундай жиддий ўсиш Олмалиқ, Чирчиқ, Ангрен, Бекобод, Янгийўл шаҳарларида, Оҳангарон, Бўстонлиқ, Калинин, Оржоникидзе ва бошқа бир қатор ноҳияларда қайд этилди.

Расмий маълумотларга кўра, вилоятимизда 1989 йили ўсмирлар томонидан қасддан одам ўлдириш 57 фоизга камайгани ҳолда айрим хавфли жиноят турлари, шу жумладан тан жароҳати етказиш 2,5 баробар, зўрлаб номусига тегиш 3 баробар, босқинчилик ва талончилик 3 баробар ошган. Барча жиноятларнинг 400 таси ёки 66 фоизи давлат ва шахсий мулкларни ўғирлашдан иборатдир.

Шу билан бирга жиноят содир қилишда иштирок этган ўсмирлар кўпайиб, 666 кишига етди. Уларнинг 81 фоизи ёки бешдан тўрт нафари 16—17 ёшли ўсмирлардир. Жиноят қилган ўсмирларнинг деярли ярми мактаб ўқувчилари ва ўрта махсус ўқув юртларининг талабалари. Фақатгина ўтган йилнинг ўзидагина мактаб ёшидаги 168 бола, ҳамда ҳунар-техника билим юртларининг 288 талабаси суднинг қора курсиларига ўтирди. Ёшларнинг гуруҳларга бирикиб, кўплаб, баъзан эса ўта хавфли жиноятлар содир этиши бизни, айниқса, қаттиқ ташвишга солаяпти. Шунинг учун ҳам ички ишлар органларининг ходимлари, шу жумладан юқори малакали ва тажрибали терговчилар, болалар ва ўсмирлар содир қилаётган жиноятларни тергов қилиш мобайнида, уларнинг туб сабабларини аниқлашга, ҳамда таълим-тарбия жараёнида йўл қўйилган хато ва камчиликларни йўқотишга ҳаракат қиладилар. Аммо бу иш ҳамма вақт ҳам муваффақият қозонавермайди. Чунки, бир неча йиллар давомида ривожланган ўсмирнинг психологияси тергов учун ажратилган бир-икки ой вақт ичида дарровгина ўзгариб қолиши қийин. Шу сабабдан биз профилактика, яъни ўсмирда ҳуқуқбузарликнинг дастлабки кўринишлари пайдо бўлиши билан уни бу хавфли йўлдан қайтариш чораларини кўраяпмиз.

Ходимларимиз иложи борича болалар ва ўсмирлар ичида бўлишга ҳаракат қилишади. Мактабларда, ҳунар-техника, ўрта махсус ва олий ўқув юртларида бўлишиб, талабалар орасида тушунтириш ишлари олиб борадилар, корхоналардаги ўсмирларнинг ишлаш ва яшаш шароитлари билан танишадилар, уларга имкони борича ёрдам беришга ҳаракат қиладилар. Бироқ умумий профилактик чоралари ҳамма вақт ва ҳар кимга ҳам бир хил таъсир қилавермайди. Тадқиқотчиларнинг гувоҳлик беришларича тарбияси қийин болаларнинг кўпчилиги ота-она айби билан жиноят йўлига қадам қўяр экан. Бу қанақа айб? Ҳисоб-китобларга қараганда, ўтган йили вилоятимизда жиноий жавобгарликка тортилган болалардан деярли 40 фоизининг ота ёки онаси йўқ, 20 фоизининг ота-оналари ичкилик бандалари, 30 фоизиники оилавий жанжалкашлар ва 5 фоизиники ахлоқий бузуқ одамлар бўлган. Масалан, оталари борлигида жимгина юрадиган бекободлик ака-ука Валиевлар, ота-оналари ажралиб кетганларидан сўнг бутунлай ўзгариб кетишди, қоронғи тушгунча кўчада мақсадсиз санғиб юрадиган, мактабдаги дарсларга кўнгиллари хушлаганда борадиган бўлишди. Оқибатда бошқа болаларга қўшилишиб бир кишининг «Ява-350» маркали мотоциклини ўғирлашди.

— Ҳозир мамлакатимизда чуқур сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий ўзгаришлар бўляпти. Бирлашмалар, завод ва фабрикалар хўжалик ҳисобида ишлашга ўтмоқдалар. Ўқишдан бўйин товловчи баъзи ўсмирларни ишга жойлаштиришда бунинг нафи бўляптими?

— Афсуски, сиз айтган ўсмирларни ишга жойлаштириш кундан кунга қийинлашиб бормоқда. Масалан, ўтган йилнинг октябрь ойида Оҳангаронда бир ўсмир қасддан одам ўлдиришда айбланиб қамоққа олинди. Кейинчалик унинг олдин ҳам судланганлиги, унга нисбатан қабул қилинган ҳукм ижроси кечиктирилганлиги ва унинг ярим йилдан бери ишга жойлаша олмай юрганлиги маълум бўлди. Оҳангарондаги «Сантехлит», «Цемзавод» каби корхоналар ҳам уни ишга олишдан бош тортишган.

Юқоридаги каби мисолларни вилоятимизнинг бошқа шаҳар ва ноҳияларидан ҳам келтиришим мумкин. Бугунги кунда ўқимай ёки ишламай юрган ўсмирлар бир мунча кўпайди. Бунинг турли сабаблари бор, албатта. Баъзи ўсмирлар 8 синфни аранг битиришади-ю, ҳунар-техника билим юртига ўқишга кириш баҳонасида ҳужжатларини олишиб, ўқишни йиғиштириб қўя қолишади. Ота-оналари эса бунга бефарқ бўлиб қолишаверишади. Баъзи бир ўсмирлар эса 10 синфни тамомлаб ўқиш у ёқда турсин, ишга киришни ҳам хаёлларига келтиришмайди, «армиядан сўнг бир гап бўлар» қабилида ота-оналарининг бағрида ўйнаб қолишни ният қиладилар. Вилоят халқ таълими бошқармасидан олинган маълумотларга қараганда ўтган ўқув йилида 8- ва 10-синфларни битирган 3740 бола ҳеч ерда ўқимай ва ишламай юрибди. Тўқликка шўхлик қилиб қонунбузарлик йўлига кирган 717 бола эса ички ишлар ходимлари томонидан расмий огоҳлантирилиб, 250 нафари махсус ҳисобга олинган, 145 нафари қилган жинояти учун қонун олдида жавоб берди.

— Кейинги пайтларда кооператив ҳаракати сабаб видеосалон, видеотекалар кўпайиб, уларда турли хил фильмлар намойиш қилина бошланди. Кўпинча мана шундай жойларнинг эшикларида тўда-тўда бўлиб турган ўсмирлар диққатни тортади. Шу видеосалонларнинг фаолияти, кўрсатаётган фильмлари милиция томонидан назорат қилинадими?

— Фикрингизни тўғри тушунган бўлсам, видеосалонларда кўрсатилаётган даҳшатли ҳамда ҳаёсиз фильмларга ишора қиляпсиз. Дарҳақиқат, бундай кинолар ёшларимиз тарбиясига ўта салбий таъсир кўрсатмоқда. Фақат ўтган йилнинг ўзидагина балоғат ёшига етмаган 18 қизча она бўлди. 12 нафари ўз ҳомилаларидан медицина ёрдамида ҳоли бўлишган, 31 кишининг эса ахлоқан бузуқ йўлга кириб кетганлиги тан олинган.

Ҳозирги кунда вилоятимизда 52 видеосалон ва видеотекалар ишлаб турибди. Уларнинг фаолияти ички ишлар органлари ходимларининг доимий назорати остига олинган. Ўтган 1989 йилда юқорида тилга олинган фильмларни намойиш этганликлари учун 9 видеосалон ёпиб қўйилди.

— Жумҳуриятимизда ўз жонига қасд қилиш, хусусан аёллар ўртасида кенг тарқалганлиги тўғрисида кўп гаплар бўлди. Шундай ҳодисалар болалар ва ўсмирлар ўртасида ҳам учраб турадими?

— Афсуски учраб туради. Ўтган йили вилоятимизда 31 ўсмирнинг ўз-ўзини ўлдириш ва 5 ўсмирнинг ўзини ўлдиришга ҳаракат қилиши қайд қилинди. Бундай ҳаракат Тошкент ва Калинин ноҳияларида, Ангрен, Янгийўл ва Чирчиқ шаҳарларида кўпроқ содир бўлди. Уларнинг 64 фоизи ўғил болалар, 36 фоизи эса қизлардир. Бундай ҳолларни текшириш давомида ҳар доим ҳам уларнинг туб сабабларини аниқлашнинг иложи бўлавермайди.

— Жамоатчилик ички ишлар ходимларига болалар ва ўсмирлар ўртасида бўлаётган жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликка қарши курашда ёрдам бераяптими?

— Бу саволга бир сўз билан жавоб бериб бўлмайди. Чунки жамоатчилик вакиллари ҳамма ерда ҳам бу ишга бир хил ёндашмаяпти. Аммо ўз олдиларига масъулиятни тўғри ҳис қилиб, ички ишлар органларига ёрдам бераётган ота-оналар, ота-оналар комитетлари, маҳалла, қишлоқ активлари, комсомол етакчилари кўп. Чунончи, Янгийўл шаҳридаги 16-, Янгиободдаги 7-, 11-, Тошкент ноҳиясидаги 11-, 36-мактаблардаги ота-оналар комитетлари бу соҳада намуна бўлишяпти. Бир вақтлар жамоат тартибини сақлаш таянч пунктларида вояга етмаганлар билан ишлаш жамоатчилик инспекциялари бўларди. Бугунги кунда улар деярли ишламай қўйганлар. Бошланғич комсомол ташкилотларининг бу соҳадаги ишларини ҳам қониқарли деб бўлмайди. Чунки жиноят ёки ҳуқуқбузарлик қилган комсомол аъзолари кўпинча шу ташкилотларнинг умумий мажлисларида муҳокама қилинмайди, уларга нисбатан тегишли чоралар кўрилмайди. Ўтган 1989 йилда 267 комсомол аъзосининг жиноят содир қилишда қатнашганлиги аниқланди. Ўз талабаларининг ножўя хатти-ҳаракатларини яширишга уринган айрим мактаб ва ўрта-махсус ҳунар-техника билим юртларининг маъмурияти тўғрисида ҳам анча-мунча гапларни айтиш мумкин. Мана шундай «меҳрибончилик»нинг оқибатида айрим ўсмирлар қора курсига ўтиргунларича тавба қилмайдилар.

— Турсунхон Айдарович, мана янги йилнинг учинчи ойи ҳам тугаш арафасида шу ойларда болалар ва ўсмирлар аралашган жиноятлар кўп бўлдими?

— Янги йилнинг биринчи ойи натижалари бўйича олинган рақамлар болалар ва ўсмирлар ўртасида жиноятчиликнинг ўсиши вилоятимизда бу йил ҳам давом этаётганлигини кўрсатди. Агар ўтган 1989 йилнинг январида ҳаммаси бўлиб 30 та жиноят қайд қилинган бўлса, бу йил ушбу кўрсаткич 2.5 баробар ошди.

Бу аҳвол нафақат ички ишлар органларининг ходимлари, балки болалар ва ўсмирлар тарбияси билан шуғулланувчи давлат ва жамоат ташкилотларининг вакиллари, ота-оналар, қолаверса жамиятимизнинг барча фуқароларига масъулиятли вазифаларни юклайди, уларнинг бу ишга яна ҳам жонкуярлик билан ҳамда қўлни-қўлга бериб ёндашишларини талаб қилади. Профилактика хизмати ходимлари эса бу курашнинг олдинги сафларида бўладилар. Ана шундагина бу соҳада ижобий натижаларга эришишимиз мумкин.

• ХОТИРА КУНИ •

Чиноз ноҳия ижроия комитетининг қарори билан «Москва» колхозининг Куйбишев участкасидаги 31-ўрта мактабга Тўлаган Рустамов номи берилди. Тўлаган ака ана шу билим даргоҳида узоқ йиллар директорлик қилган, бутун куч-қувватини ёш авлод тарбиясига бағишлаган зиёкорлардан бири эди.

МЕҲРИБОН ЗИЁКОР ЭДИ

• Сиймоси қалбларда яшаётганлар

1929—1930 йилларда Қозоғистонда қурғоқчилик бўлган экан. Кексаларнинг ҳикоя қилишларича, ҳам қурғоқчилик, ҳам кутилмаган совуқлар чорва молларига қирон келтирди. Чорвага ўрганган халқ ризқидан айрилди. Одамлар жонларини омон сақлаб қолиш мақсадида турли томонларга бош олиб кета бошлади.

Қишлоқда машҳур дурадгор, заргар сифатида танилган Рустам ака ташвишли хабарни эшитиб, Ўзбекистондан етиб келган укаси Мусага бор гапни айтди. Муса акасининг оғир аҳволини кўриб, Тошкентнинг Янгийўл районига кўчириб олиб кетаман, деди.

— Ўзбекистон президенти Йўлдош ота бизни ташлаб қўймайди, у ерда юртдошларимиз кўп.

Ҳақиқатан ҳам шундай бўлди. Йўлдош ота очликдан азоб чекиб, бир бурда нон илинжида дайдиб юрган одамларни тўплаб, колхоз туздирди. Раисликка Рустам аканинг қариндоши Айдарҳўжа Худойберганов сайланди.

Янгийўлдаги Н. Ниёзов номли колхоз худудида «Жетимлар» колхози ташкил топди. Кейинчалик Йўлдош ота Охунбобоевнинг таклифи билан колхоз аъзолари Чиноз ноҳиясидаги ҳозирги «Партия XXIV съезди» совхозининг Тельман участкасига кўчиб келишди, янги ерлар ўзлаштиришди. Участка кенгайиб, Тельман номли колхозга айлантирилди.

Фалокат келса қўшалоқ келади, деб бежиз айтишмаган экан. Очликдан эндигина қутилиб, ўзбек бовурлари орасида эмин-эркин яшаётган кишилар яна бир офатга йўлиқдилар: 1932 йили бошланган тиф касали жуда кўп хонадонга ажал уруғларини сочди. Тўлаганнинг ота-онаси олдинма-кейин вафот этишди. Катта акаси Тошжоннинг аввал бир ўғли, қизи, сўнг ўзи ҳаётдан кўз юмишди. Тошжоннинг аёли Кўнимой Тўлаган билан унинг акаси Утегенни ўз қўлларига ташлаб отасининг уйига кетиб қолди.

Қарангки, Тўлаганларнинг жонига яна отасининг укаси Муса аро кирди: ака-укани ўз уйига олиб кетиб, тарбиялай бошлади...

Тўлаган Рустамов хотираларидан:

«Муса амаким, табиб эди, акамни даволаб, тузатди. Колхозга чиқиб, кетмон чопганимда эндигина тўққиз ёшга киргандим. Бўш пайтларимда бола боқаман, ўтин-сув ташийман.

1932 йили Исахон амакимнинг ўғли Абдурашид Шарофат исмли ўқитувчи қизга уйланди. У математикадан дарс берар экан. Бир куни Шарофат кеннойим бизникига келиб, мени чақирди, эркалаб, сочларимни силади: «Ўқишни хоҳлайсанми?». Қувониб, розилик билдирдим, менга ўхшаган болалар кўп, дедим. Кўп ўтмай Шарофат кеннойим колхоз раиси билан гаплашиб, бизларга ҳужжат тайёрлатди. Раисимиз Айдарҳўжа ака ҳаммамизни от-аравага мингизиб, Тельман номли колхоздан Янгийўлнинг Зангиота қишлоғидаги болалар уйига олиб келди. У болаларнинг пешоналаридан бирма-бир ўпиб, қўлларига кичик зоғора нон берди: «Ўғилларим, ўқиб, илм олинглар, биз кўрмаган роҳатларни кўринглар». Раис шундай дер экан, кўз ёшларини билинтирмай артиб олди.

Шу куни ҳаммомга тушдик, янги кийимли бўлдик. Мен тўртинчи синфда ўқишни давом эттирдим.

Бола учун ота-она бамисоли йўлчи юлдуз, қоядек мустаҳкам ҳимоячи экан. Ота-онамнинг ўлганлигини билсамда, болалигимга бориб, улар ҳали замон мени қидириб келиб қолишадигандек туюларди. Группамиздаги кўпгина болаларнинг ота-оналари топилиб, уйларига кетишди. Ўшанда уларга ниҳоятда ҳавас қилгандим, кўрпага бошимни ўраб ҳиқиллаб йиғлагандим...

Группа раҳбаримиз Олимжон ака қаҳри қаттиқ, талабчан киши эди, йиғлаган, арз қиладиган болаларни ёқтирмасди. Бир куни ўзимдан катта, гавдали бола тушлик пайтида «Нонингни бер», деб талаб қилди. Бермадим. Шунда ҳалиги бола бир-икки мушт тушириб, қочиб кетди. Йиғлаб Олимжон акага арз қилдим. У киши индамадию, навбатдаги овқатланиш маҳалида қўлимга стулни кўтартириб, бир оёқда тик турғизиб қўйди. «Ўзини-ўзи ҳимоя қила олмай, йиғлаб юрадиганларнинг жазоси шу», деди раҳбаримиз. Бу менга бир умрлик сабоқ бўлди. Албатта Олимжон акадек ўқитувчи бўламан, деб аҳд қилдим».

1938 йили болалар уйи маъмуриятининг тавсияси билан Тўлаган Рустамов, Тўти Юнусбекова ва Абдураҳмоновларни Ленин номидаги педагогика техникумига юборишди. Улар Улуғ Ватан уруши бошланган кунлари техникумни аъло баҳолар билан тугаллаб, бошланғич синфлар ўқитувчиси унвонига эга бўлдилар.

Тўлаган Рустамов ва унинг икки дўсти Совет Армияси сафига қабул қилишларини сўраб, хат ёздилар. Хатга ижобий жавоб келди.

Тўлаган ака омонсиз жангларда фаол қатнашди. Курский, Орёл, Киев, Варшава, Дрезден шаҳарларини фашистлар асоратидан озод этишга ҳисса қўшди. Днепр ва Берлин операцияларида қатнашганлиги учун Улуғ Ватан урушининг II-даражали ордени билан тақдирланди.

...Киев шаҳар ва қишлоқларини озод этиш учун омонсиз жанглар борарди. Шу пайт душман позицияси ичкарисида аланга кўтарилди. Отларнинг кишнашлари, молларнинг жон аччиғида маърашлари эшитилиб турарди. Аёллар уйларидан чиқиб аланга ичида қолган қўра томон югуришди. Бироқ, дўлдек ёғилаётган ўқлар туфайли ҳаммаси ерга ётиб олди. «Ёнғинни ўчириш керак!» деб қичқирди қўқонлик Фаттох Абдураҳмонов. Бунинг учун душманнинг жанговар сафларини ёриб ўтиш керак эди. Жанг қизиб кетди. Турли миллатга мансуб йигитлар бир бўлиб, қарши хужумга ўтдилар. Найзалар, қўндоқлар, белкурак ва ҳатто муштлар ҳам ишга тушди. Москвалик Иван Кармишев 15 фашистни ер тишлатди, украин Илья Никитчук душманнинг 11 та ўт очиш нуқтасини йўқ қилди, белорус Николай Петровец 18 фрицни ўлдирди. Ўзбек Эргаш Хамроев гранаталарни кетма-кет отиб, душман хандағига бостириб кирди. Жангларда тожик Ибодат Азизов, қирғиз Мамасоли Ўрмонов, қозоқ Ўринбой Анапоевлар қаҳрамонлик кўрсатишди. Жангчилар аланга ичидан от, молларни ҳайдаб чиқишганда, уларни кўзлари тўла ёш аёллар ўраб олишди, йигитларнинг қурум босган юзларидан ўпиб, раҳматлар айтишди.

Тўлаган ака жанговар дўсти Ғани Шерматовнинг қаҳрамонликларини ўз хотираларида батафсил ёзган:

«Ғанининг ботирлиги, моҳирлиги ҳақида «Қизил аскар» газетасида кўпгина мақола, очерклар ёритилган эди.

Ковель шаҳри яқинидаги бир қишлоққа маҳкам ўрнашиб олган фашистлар қўшинларимиз йўлини тўсиб туришарди. Душманнинг ана шу ердаги кучи, истеҳкомларини аниқлаш Ғани Шерматов бошлиқ разведкачилар группасига топширилди. Биз иккаламиз чеккароқдаги уйлардан бирига бордик. Ғани деразани оҳиста чертди. Эшик очилиб, 10—12 ёшлардаги бола чиқди. «Қишлоқда 50—60 фашист бор, офицерлари бухгалтерникида», деди у. Бола бизни пастқам жойдан бухгалтерникига бошлади. Бухгалтернинг тахта девори ёнига яқинлашганимизда девор ортидан аёл кишининг: «Қўйиб юбор, тегма менга», деган овози эшитилди. Шерматов тахталарнинг бирини оҳиста кўчириб, ичкарига кирди ва офицерни бир тепиб ағдарди. Офицер ғирт маст эди. Ғанининг кучли қўллари унинг бўғзидан олди. Уйга кирганимизда ҳаммаёқ тўс-тўполон, идишлар синган, стул ва диванда қон излари кўринарди. Икки немис офицери жонсиз тўнтарилиб ётибди. Граждан кийимидаги забардаст йигит диванга суяниб, зўрға нафас оляпти. Бола йигитни «Опамнинг синфдоши», деди, Биз йигитнинг яраларини боғладик, ҳужжатларни йиғиб олдик. Сўнг колхоз идорасига яқинлашиб, ичкарига граната улоқтирдик. Шерматов билан тўрт разведкачи хотин-қизлар қамалган омборга яқинлашганда уларни соқчилар ўққа тутишди. Ғани Шерматов эса автоматидан тўхтовсиз ўқ узиб, омбор эшиги олдига борди ва қулфни буза бошлади. Дарвоза очилди, хотин-қизлар чувиллашиб ташқарига чиқишди. Шу пайт қаердандир отилган ўқ Шерматовнинг бўйнидан тешиб ўтди...

Ғани Шерматов жасади устида хотин-қизлар аччиқ-аччиқ кўз ёши тўкдилар...

Урушдан кейинги йиллар оғир кечди. Ҳали суяги қотмаган болалар тирикчилик дардида далада ишлардилар. Ўқитувчилар етишмасди.

Тўлаган ака ва Тўтихон опалар ишни ўқитувчилар тайёрлашдан бошладилар. Еттинчи синфни битирган Валижон Умаралиев, Холида Рашидова, Исамедов, Искараев, Нурлибоевларни педагогика техникумида ўқитишди.

Тўлаган Рустамов ҳозир ўз номи билан аталаётган мактабда 40 йил хизмат қилди. Шу даврлар мобайнида минглаб ўқувчи мустақил ҳаётга йўлланма олди. Улар орасидан олимлар, санъаткорлар, хўжалик раҳбарлари етишиб чиқди.

Тўлаган ака Чинозда обрў-эътибор қозонган, бутун ҳаётини ёш авлод тарбиясига бағишлаган чинакам коммунист эди.

«Мен тарбиялаган собиқ ўқувчиларимнинг бирортаси жиноят йўлига кирмади, социалистик қонунчиликни бузмади, — деб ёзган эди ўз хотираларида Тўлаган Рустамов. — Улар эл-юрт иши учун халол хизмат қилишмоқда. Бу биз ўқитувчилар учун энг катта мукофотдир».

Тўлаган аканинг умр йўлдоши Тўтихон Юнусбекова «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи» унвонига сазовор бўлган. Ҳозир кексалик гаштини сурмоқда, фарзандлари, невαралари қуршовида бахтиёр яшамоқда.

Эсон ҚОСИМОВ.
Суратда: Т. РУСТАМОВ.

Байналмилалчилар ҳамиша ёдимизда.

ТАСС сурати.

ҚАБРИСТОН ОБОД БЎЛАЁТИР

ХАЛҚ депутатлари Телов қишлоқ Шўроси ҳудудидаги Айритом қишлоғи қабристони бир неча йилдан бери қаровсиз ётарди. Ҳозир аҳвол ўзгарди. Қабристон ўт ўланлардан тозаланиб, атрофига манзарали дарахтлар экилди. Аҳолининг ёрдами билан янги айвон қурилиб, чиройли жиҳозланди.

Бу савоб ишга ёшлар Абдуқаҳҳор Қўшбоев, Исоқул Турғунов, Абдумутал Ҳамроев, Муҳиддин Усмоновларнинг хизматлари кўпроқ сингганлигини алоҳида таъкидлаш керак.

А. МАҲКАМОВ,
Оҳангарон ноҳияси.

ТЕЛБА ЎҚ ҚУРБОНЛАРИ

...ФАРҒОНАДА қон қақшатиб, Қўқон халқи юрагида битмас жароҳатлар қолдириб, Бўка ноҳиясида бир тўхтаб нафас ростлаган тўфон ўзининг қонли панжаларини менинг мўъжазгина қишлоғим — меҳнаткаш ва содда Паркентим юрагига ботирди.

Ҳануз туш кўраётгандекман... Қулоқларим фарзандлари ногаҳоний ўққа учган ҳамқишлоқларим фарёди билан тўлиб қолгандек. Оҳ, бу нолага айланган аламлар... Кўксига муштлаб, фарзандига келган бевақт ажалга қалқон бўла олмаган оналарнинг армон тўла фарёди...

— Йигитларнинг ичида сарқори эдинг, болам! Сенга теккан ўқ менга тегса бўлмасмиди? Она сути оғзидан кетмаган гўдакларингга энди нима деб жавоб қайтараман, болам...

Сочлари паришон она маъносиз кўзларини бир нуқтага тикиб, гоҳ қўлидаги суратнинг юз-кўзларидан ўпиб, гоҳ уни бағрига босиб йиғлайверади, йиғлайверади. Бу нолани эшитган тош юраклар мумдек эрийди-ю, аммо она дардига ҳеч ким дармон бўлолмайди. Мунчоқдек бегуноҳ кўзлари ила келган-кетганларга жовдираб энг азиз кишисини улар орасидан излаётган икки полапон — беқасам тўнча устидан белбоғ боғлаб, уни нега боғлаганининг маъносига ҳам етмаган азадор болачалар гоҳ мотам либосида бир бурдагина бўлиб қолган келинчакнинг этакларини тортқилаб, гоҳ бувисининг рўмолини тортқилаб сўрайверади, сўрайверади: Дадам қани, ойижон? Дадажоним қани, бувижон? Топиб беринг дадамни...

Бу саволлар юки шунчалик улкан ва вазминки, энди унга ҳеч ким жавоб қайтара олмайди. Унга бу ҳаётдан нега бу қадар эрта кетганининг сабабини ўзи ҳам англамаган Музаффар Ҳомидов ҳам, амакиваччаси Мирсоли Миртурсунов ҳам... Энди уларнинг навқирон қадди-басти Паркент кўчаларини ҳеч қачон тўлдириб юрмайди. Энди уларнинг ҳали совумаган қабрларидан ҳадемай чечаклар униб чиқишини ўйлаганимда ўқ еган қушдек ҳушсиз ўтириб қоламан. Ҳали битмаган яралардан чакиллаб томаётган қон томчилари юрагимни тешиб ўтаётгандек...

— Фарзандимдан айрилиб қолдим, синглим,— жабрдийда отанинг базўр шивирлаши гўё сал эпкинга қулаб тушиши мумкин бўлган кекса чинорни эслатади менга.

— Боламни шундоққина эшигимиз тагида отиб кетишди,— дейди дилпора она фарёди ер-кўкни титратиб. Ҳатто бир оғиз сўз айтишга улгурмай, ўлди-қолди. Бирпасда суянган тоғимдан айрилдим-ку. Мен бу аламларга қандоқ чидай, қандоқ чидай? Сен ўлгунча мен ўлсам бўлмасмиди, Музаффаржон!

...Мен бўлсам ғамдан сийнаси чок бўлган ҳамқишлоқларимни қандай сўз билан юпатишни ҳам билмайман...

Паркент воқеалари бўлиб ўтганига бирмунча вақт бўлганига қарамай жонимдаги дард кун сайин янгиланаверади. Қурол тутган кимсанинг номаълум қиёфаси кўз олдимда тураверади. Уни хаёлларда такрор ва такрор сўроққа тутавераман: ўз биродарингга ўқ узишга қандай қўлинг борди, эй тошбағир одам? Ўзинг кимсан?! Ахир сенинг онанг йўқмиди? Ишдан келишингни интизор кутиб, қалдирғочлардек чаппор уриб йўлларингга пешвоз чиқадиган норасидаларинг йўқмиди? Йигирма тўрт ёшида қоп-қора либосга бурканган бахтсиз келинчак каби умр йўлдошинг йўқмиди? Қурол тутган қўлларинг нега бир зум титрамади? Умид тўла ёш юракни, бегуноҳ бир жонни нега отдинг, нега?!

...Музаффар ўша — 3 март воқеаларига умуман аралашмаган. Уни район марказига келтирилган ҳарбийлар ҳам қизиқтирмаган эди. У «Қўйинг, акажон, ўзи бор-йўғи иккитамиз. Яна сизни ҳам отиб қўйишмасин» деб зору-тавалло қилган укахонининг ақлли кўзларига қараб, уйдан эшикка ҳам чиқмаган эди. Бодомтепа кўчаларини гурсиллатиб чопиб келаётган ҳарбийлар ҳатти-ҳаракатидан, узилаётган ўқлар овозидан жонужаҳони титраб, ёш гўдакларини ўйлаб бир нафасга остонага чиққанмиди шунда. У қадрдон қишлоғи кўчаларига сира ҳам ярашмаган ҳарбийларни кўришни истамагандек юзини баҳор келишини кутиб ётган, унда-мунда тупроғи сурилиб ток новдалари кўриниб қолган ҳовлисига бурди-ю, ҳовли саҳнида чопқиллаб юрган норасидаларга хавотир аралаш бир нигоҳ ташлашга ҳам улгурмай... киндик қони тўкилган остонасига беозоргина йиқилди.

Чархи кажрафторнинг бундоқ телба ўйинларига энди қандоқ чидасин она шўрлик? Бундан 26 йил бурун гўдак йиғисидан қувончга тўлган ҳовлига энди боласининг лоларанг қони ўчмас бўлиб тўкилди.

Ўша куни... Ўша кун шарҳини марказий газеталар ундоқ деб ҳам ёзиб кўришди, мундоқ деб ҳам ёзиб кўришди. Меҳнатидан бошқа ҳечнимага суянмайдиган оқкўнгил халқни у-бу деб ҳам кўришди. Паркент халқи ўз ёғига ўзи қоврилиб ётган бир шароитда кўнгил учун уларнинг ҳолидан бир бор хабар оладиган, халқ ўзимизнинг ёзувчимиз, ўзимизнинг шоиримиз деб унвон берган нозик таъбли зотларимиз ҳам ўша дардли гўшани бир бор қадам ранжида қилишга арзимадилар... Фожианинг туб илдизи қаерда эканлигига қизиқиб ҳам кўрмадилар, ёлғон қаерда-ю, рост қаерда эканлигига ўз фикрини билдиришни ҳам истамадилар. Ҳалиям ўзимизнинг мухбирларга раҳмат. «Тошкент ҳақиқати» ҳақ гапни ёзди ўшанда.

...Ўша куни таъзияда халқ юрагига малҳам бўлиши мумкин бўлган дори—ҲАҚ СЎЗ эканлигини тушуниб етдим. Паркент халқи, суянган тоғларидан айрилган мўътабар оналар битта нарсани: қотиллар қўлидаги қуролга изн берган шахслар кимлигини билишни истайди. Токи, бундай қонли воқеаларнинг олдини олиш ва унинг такрорланмаслиги учун ҳам ишлаб турган комиссияларнинг Адолатли, тўғри хулосалари халқ муҳокамасига ҳеч иккиланмай ташланиши шарт.

Шарифа САЛИМОВА,
СССР Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси.

ГАЗЕТХОН ТАКЛИФ ЭТАДИ

ЭКОЛОГ МУТАХАССИСЛАР КЕРАК

КЕЙИНГИ вақтларда атроф-муҳитни, сув ҳавзаларини мусаффо сақлаш, табиатни муҳофаза қилиш масалаларига эътибор ниҳоятда кучайиб кетди. Бунинг сабаблари ҳаммамизга маълум ва тушунарли. Атмосфера ва сув ҳавзаларини ифлослантириш ёмон оқибатларга олиб келиши, табиатга қайтариб бўлмас даражада зиён етказиши, кишиларнинг саломатлиги ёмонлашувига сабаб бўлиши мумкин.

Шундай бўлгач табиатни муҳофаза этиш билан шуғулланувчи етук ва билимдон мутахассислар ҳам керак. Афсуски, ҳозирги вақтда вилоятимизнинг бирорта ҳам олий ёки ўрта махсус ўқув юртларида, ҳунар-техника билим юртларида бундай мутахассислар тайёрланаётгани йўқ. Тўғри, Тошкент қишлоқ хўжалик институтида табиатни муҳофаза қилиш ва агрооб-ҳаво кафедраси ташкил этилди. Бу ерда экология бўйича салкам 1200 нафар студент ўқитилмоқда. Бироқ, фаннинг бу тармоғи бўйича дарсга 20 соатдан 50 соатгача ажратиляпти. Бу жуда камдир. Чунки шундай қисқа вақт ичида экология асосларини пухта билиб олиш мумкин эмас.

Давримиз талабини ҳисобга олиб, олий ёки ўрта махсус ўқув юртларининг бирида экология бўйича факультет ташкил этилса айни муддао бўларди. Бундай мутахассислар вилоятимизда табиатни муҳофаза қилиш ишларининг яхшиланишига самарали ҳисса қўшган бўлур эдилар, шубҳасиз.

Р. ИБРАГИМОВ.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

АСРДАН ОШИҚ УМР КЎРГАНЛАР

● УРУГВАЙ бош статистика ва цензлар бошқармаси маълумотларига кўра 3 миллион аҳолиси бўлган бу мамлакатда ҳозирги вақтда бир асрдан ошиқ умр кўрган кексалар сони салкам 300 кишини ташкил этади.

Шуниси қизиқки, узоқ умр кўраётганлар ичида фақат 60 киши эркаклардир. Бир ярим минг нафардан ортиқ кишининг ёши 95—99 ларда. 90 баҳорни кўрган уругвайликлар анча кўп. Бундайлар сал кам 20 минг кишини ташкил этади.

ТАБИАТГА ЯҚИНРОҚ БЎЛИШЯПТИ

● ТОБОРА кўпроқ японлар бўш вақтни табиат қўйнида ўтказадиган бўлиб қолишяпти.

Ҳозирги вақтда Японияда 11 миллион тоғ забткорлари бор. Балиқ ови ишқибозлари сафи эса 17 миллион кишидан ҳам ошиб кетди. Айниқса, саёҳатчилар сони жадал кўпаймоқда. Сафар ишқибозлари 27 миллион кишини ташкил этади. Велосипедчилар сони ҳам ошмоқда. Уларнинг сафидаги кишилар 14 миллион нафардан ҳам ошиб кетди. Қушлар дўстлари жамияти аъзолари 500 минг кишидан ортиқдир. Япониянинг барча аҳолиси эса тахминан 120 миллион кишидан иборатдир, деб ёзади «Недельна правда» (ЧССР).

ПАРОВОЗ ГУДОГИНИ ЙИҒАДИ

● БРАЗИЛИЯНИНГ Парана штатидаги Понта-Гроос шаҳрида истиқомат қилувчи доришунос Хосе-Лопес Латеньос паровоз гудокларини коллекция қилади. У кўп йиллардан бери ўзининг дам олишини магнитофон билан Лотин Америкаси мамлакатларида ўтказади.

Ҳозир унинг фонотекасида 357 та локомотивнинг «овози» бор. Улар орасида замонавий электровозлар, ҳатто, магнит ёстиқли поездлар ҳамда XIX аср паровозларининг товушлари ҳам ўрин олган. Бундай паровозлар Перу, Чили ва Боливиянинг баланд тоғли ерлардаги темир йўлларда ҳали ҳам фойдаланилмоқда. Тарихий мавзуда турли бадиий фильмлар олаётган овоз операторлари Латеньосга тез-тез мурожаат қилиб туришади.

Муҳаррир Н. НАСИМОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Ўзбекистон ССР Маданият нозирлиги
М. ҚОРИЁҚУБОВ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ ФИЛАРМОНИЯСИ
В. И. ЛЕНИН НОМЛИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДУСТЛИГИ САРОЙИДА
28 МАРТ СОАТ 19.30 ДА
«БАҲОР ТАРОНАЛАРИ»

М. Қориёқубов номли ўзбек давлат филармониясининг солисти

НУРИДДИН ҲАЙДАРОВ КОНЦЕРТИ

Программани УТКИР СИДДИҚОВ олиб боради. Чипталар СССР Халқлари дўстлиги саройи кассаларида соат 14.00 дан бошлаб сотилади.

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИДА
29, 31 март, 8, 21, 29 апрель соат 19.00 да

П Р Е М Ь Е Р А

Қирғизистон ССРда хизмат кўрсатган маданият арбоби Абдуғани АБДУҒОФУРОВ асари.

Анвар ЭРГАШЕВ мусиқаси.

«АНҚОВЛАР ЧАЙҚОВИ»

(икки пардали мусиқали сатирик комедия)

Саҳналаштирувчи режиссёр — Алавутдин Муҳитдинов, Дирижёр — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Эргаш ТОШМАТОВ. Рассом — Анатолий СЛУГИН. СПЕКТАКЛДА:

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: Ҳусан Шарипов, Марям Ихтиёрова, Наима Пўлатова, Фарзиддин Фаёзов;

артистлар: Файзулла Аҳмедов, Абдуҳолиқ Мамарасулов, Равшан Салихов, Ҳаким Носиров, Мушарраф Тўхтаева, Дилором Сафоева, Норпошша Ҳасанова, Турғун Бекназаров, Феруза Норқулова, Маъруф Отажонов, Бонр Холмирзаевлар иштирок этади.

45-16-33, 45-36-55 телефонлари орқали буюртмалар қабул қилинади.

АБИТУРИЕНТЛАР ВА УЛАРНИНГ ОТА-ОНАЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

«СИГНАЛ» ШИРКАТИ

Пойтахтдаги Тошкент давлат дорилфунуни, Тошкент давлат педагогика институти, Тошкент автомобиль йўллари институти, Тошкент халқ хўжалиги институти, Тошкент политехника институти, Тошкент давлат табобат институти, Ўрта Осиё табобат педиатрия институти, Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш инженерлари институти ва Тошкент қишлоқ хўжалиги институти каби эътиборли олий ўқув даргоҳларига ўқишга киришга тайёрлаш мақсадида абитуриентларга қулайлик яратиб, бир-иккита конкурсли имтиҳон программалари бўйича

ҚЎШИМЧА

ЯКШАНБАЛИК ТАЙЁРЛОВ ДАРСЛАРИ

ТУРКУМИНИ ТАШКИЛ ЭТАДИ

Тайёрлов дарслари якшанба кунлари кундузги пайтларда ўтказилади. Бу эса, Тошкент шаҳрида ва айниқса, Тошкент вилоятида истиқомат қилувчи абитуриентлар учун, сўзсиз, катта қулайликдир.

Машғулотлар ихтисослашган тарзда ва асосан якка тартибда ўтказилади.

Машғулотларни Тошкентдаги институтларнинг абитуриентларни олий ўқув юртига тайёрлашда бой тажрибага эга бўлган юқори малакали ўқитувчилари: фан номзодлари, доцентлар олиб боришади.

«Сигнал» ширкати тайёргарликнинг сифати ва натижаси учун моддий ва маънавий жавобгарликни ўз зиммасига олади яъни тайёрлаган абитуриентларининг конкурсли кириш имтиҳонларида «яхши» ва «аъло» баҳо олишлари ва оқибат-натижада ўқишга кириб кетишларига тўла кафолат беради.

Абитуриентларнинг бутун ижодий фаолиятларини тўлиқ бошқариб бориш, уларга керакли пайтларда тегишли тўғри йўл-йўриқларни, тавсия ва кўрсатмаларни бериб боришдек муҳим вазифани ҳам фирма ўз бўйнига олади. (Бу эса — тайёрлаш жараёни бошланган пайтдан то абитуриент олий ўқув юртига кириб кетгунча бўлган даврни ўз ичига олади).

Машғулотлар ўзбек ва рус тилларида ўтказилади.

ҚАБУЛ ШАРТЛАРИ БИЛАН БАТАФСИЛРОҚ ТАНИШИШ УЧУН ҚУЙИДАГИ МАКОНЛАРДА ЖОЙЛАШГАН АБИТУРИЕНТЛАРНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШ ПУНКТЛАРИГА МУРОЖААТ ЭТИШИНГИЗ МУМКИН:

1-пункт: Тошкент шаҳри, Шота Руставели кўчаси, 105-уй, 1-қават, — Тошкент совет савдоси техникумининг ўқув биносида жойлашган (7, 24 ва 28-трамвайларнинг «Қон қуйиш институти» бекати).

Қабул вақти — соат 10 дан 19 гача, дам олиш куни — душанба.

2-пункт: Тошкент шаҳри, Талабалар шаҳарчаси, Кино техникуми биноси, 1-қават, 8-хона. Телефон 46-47-71.

Қабул вақти: сешанба, чоршанба, пайшанба, жума кунлари соат 12 дан 19.00 гача, шанба, якшанба кунлари соат 10 дан 19.00 гача, дам олиш куни — душанба.

«СИГНАЛ» ширкати.
«СОЮЗРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ УЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КОРХОНАСИ.

Театр

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 28/III да **Паранжи сирлари,** 29/III да **Отасининг қизи,** 30/III да **Фармонбиби аразлади,** 31/III да **Майсаранинг иши, Драма актёрлари куйлайди, Фармонбиби аразлади** (билетлар сотилган (17.00)

Тошкент вилояти ичимлик сув ишлаб чиқариш, таъминлаш, бошқариш тресги жамоаси бўлим бошлиғи Ш. Ш. Имомовга онаси

Шапоат Чукановна ИМОМОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Р. — 00264 Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. — 1761. Индекс: 64684. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12